ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δέσποινα Μπαγδάκη-Σουγιουλά
- Δέσποινα Σαλατζόγλου - Μαρία Καρημάλη

Μουσική

Γ΄& Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

1. Οι περιπέτειες του ήχου

Σε αυτό το κεφάλαιο

Ένα μεγάλο ταξίδι ξεκινάει, ένα ταξίδι γεμάτο ήχους. Ανακάλυψε από πού έρχονται, μάθε τα μυστικά που κρύβουν και διασκέδασε με τις περιπέτειές τους!

Θα χρειαστείς: ένα κασετόφωνο

Ήχοι! ...Αμέτρητοι ήχοι που φτάνουν κοντά σου από παντού.
Ήχοι που ταξιδεύουν άλλοτε από μακριά, άλλοτε από κοντά, ήχοι ευχάριστοι αλλά και ήχοι ενοχλητικοί.

Κλείσε τα μάτια σου και άκουσε τους ήχους που φτάνουν στ΄ αφτιά σου μέσα από την τάξη σου ή από όπου αλλού βρίσκεσαι.

Πώς όμως παράγονται οι ήχοι;

Δεν έχεις παρά να κοιτάξεις τις παρακάτω εικόνες και να δεις τρόπους με τους οποίους μπορείς να παράγεις ήχους.

Προσπάθησε και συ μαζί με τους συμμαθητές σου να δημιουργήσετε ήχους με τους παραπάνω τρόπους.

Κοίταξε πόσοι ήχοι μπορούν να ακουστούν από το σώμα σου. Προσπάθησε να τους δοκιμάσεις όλους.

Σκέψου τους ήχους που μπορούν να βγουν παρατηρώντας τις παρακάτω εικόνες.

Οι ήχοι αυτοί δεν παράγονται από τον άνθρωπο, αλλά η ίδια η φύση τούς προκαλεί, γι' αυτό ονομάζονται **ήχοι της φύσης**.

Οι ήχοι όμως των αντικειμένων που κατασκευάζει ο άνθρωπος ονομάζονται **τεχνητοί ήχοι**.

Γνωρίζεις πώς ταξιδεύουν οι ήχοι;

Αν δοκιμάσεις να ρίξεις ένα βότσαλο στο νερό, θα δεις ότι δημιουργείται στην επιφάνειά του ένας ελαφρύς κυματισμός. Το ίδιο συμβαίνει κι όταν ένας ήχος φτάνει στ' αυτιά σου. Μόνο που αυτή τη φορά τα κύματα που δημιουργούνται είναι αόρατα, ονομάζονται **ηχητικά κύματα** και ταξιδεύουν με τον αέρα.

Ο άνθρωπος από τα πολύ παλιά χρόνια για να εκφράσει τα συναισθήματά του χρησιμοποίησε κάθε λογής ήχους. Τους οργάνωσε με τέτοιο τρόπο ώστε έφτιαξε τη μουσική, που τον συντροφεύει από τότε σε όλη του τη ζωή.

Χρησιμοποίησε τους ήχους της φωνής, του σώματός σου και διάφορων υλικών από το φυσικό περιβάλλον για να συνοδέψεις τη φωνή, τα τραγούδια και τους χορούς σου.

Μπορεί ο ήχος ενός αυτοκινήτου ή ενός τηλεφώνου να είναι μουσική;

Μπορείς να φανταστείς ένα μουσικό έργο με ήχους, όπως ο ήχος της βροχής, του ανέμου, των πουλιών, των γυαλιών που σπάνε; Κι όμως, στη σημερινή εποχή πολλοί συνθέτες χρησιμοποιούν στα μουσικά έργα τους ήχους από το καθημερινό τους περιβάλλον, μετατρέποντάς τους σε μουσική.

Ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις ένα τέτοιο μουσικό παράδειγμα...

Ανακεφαλαίωση

Σε αυτό το κεφάλαιο έμαθες για το μαγικό ταξίδι των ήχων. Πρόκειται για ήχους που γεννιούνται από τη φύση, το σώμα ή τη φωνή σου, ήχους από τα αντικείμενα του περιβάλλοντος που ζεις, ήχους μουσικούς.
Ήχοι που ταξιδεύουν και σε προκαλούν να τους εξερευνήσεις.

2. Ηχόχρωμα – ήχος και χρώμα μαζί

Σε αυτό το κεφάλαιο θ' ανακαλύψεις πώς ο ήχος και το χρώμα στη μουσική μπορούν να ενωθούν και να γίνουν μία λέξη με ξεχωριστή σημασία.

Στην καθημερινή σου ζωή ακούς πολλούς και διαφορετικούς ήχους.
Πώς μπορείς να ξεχωρίσεις τους ήχους;
Από το ηχόχρωμά τους.

Τι σκέφτεσαι όταν ακούς τη λέξη ηχόχρωμα;

Το **ηχόχρωμα** είναι μια ξεχωριστή ιδιότητα του ήχου.
Το ηχόχρωμα των μουσικών οργάνων εξαρτάται από το υλικό με το οποίο κατασκευάζονται τα όργανα, από τον τρόπο που παίζονται και από τον τρόπο που παράγεται ο ήχος τους. Έτσι έχουμε τη διαφορετικότητα του ήχου, δηλαδή το **ηχόχρωμα**.

Οι μουσικοί χώρισαν τα μουσικά όργανα σε οικογένειες.

η οικογένεια των εγχόρδων

η οικογένεια των πνευστών

η οικογένεια των κρουστών

Ας ασχοληθούμε λοιπόν με το ηχόχρωμα του μουσικών οργάνων

Έγχορδα ονομάζονται τα μουσικά όργανα που έχουν χορδές.
Ο ήχος τους παράγεται όταν προκαλέσεις κίνηση των χορδών. Για να γίνει αυτό πρέπει να τραβήξεις τις χορδές με τα δάχτυλα ή να σύρεις επάνω σε αυτές το **δοξάρι**. Όργανα που ανήκουν στην οικογένεια των εγχόρδων είναι το **βιολί**, το **βιολοντσέλο**, το **κοντραμπάσο**, η **κιθάρα** και πολλά άλλα.

Τέντωσε ένα λάστιχο πάνω σε ένα ανοιχτό κουτί και τσίμπησέ το. Τι παρατηρείς;

Άκουσε την οικογένεια των εγχόρδων να παίζει για σένα ένα μικρό μουσικό απόσπασμα.

Πνευστά ονομάζονται τα μουσικά όργανα που για να προκληθεί ήχος πρέπει να φυσήξεις στο επιστόμιο που έχουν.
Όργανα που ανήκουν στην οικογένεια των πνευστών είναι το **φλάουτο**, η **τρομπέτα**, το **σαξόφωνο** και πολλά άλλα. Ξέρεις ότι στα όργανα της τάξης σου μπορεί να υπάρχει ένα όργανο που ανήκει στην οικογένεια των πνευστών οργάνων; Αυτό είναι η **φλογέρα**.

Άκουσε την οικογένεια πνευστών να παίζει για σένα ένα μικρό μουσικό απόσπασμα.

Κρουστά ονομάζονται τα μουσικά όργανα που ο ήχος τους προκαλείται συνήθως με την κρούση. Υπάρχουν όμως και άλλοι τρόποι, όπως η τρίβη και η δόνηση. Όργανα που ανήκουν στην οικογένεια των κρουστών είναι τα **τυμπάνια**, το **γκονγκ**, το **ντέφι** και πολλά άλλα.

Άκουσε την οικογένεια των κρουστών να παίζει για σένα ένα μικρό μουσικό απόσπασμα.

Για να δούμε όμως...

Τι όργανα έχει η τάξη σου;

Τρεις ομάδες κρουστών μουσικών οργάνων θα κάνουν την εμφάνισή τους.
Τα όργανα αυτά έχουν πάρει το όνομά τους από το υλικό που έχουν κατασκευαστεί.
Τα **μεταλλικά** γιατί είναι από μέταλλο, τα **ξύλινα** γιατί είναι από ξύλο και τα **δερμάτινα** γιατί είναι από δέρμα.

Δες παρακάτω μερικά από τα ξύλινα, τα μεταλλικά και τα δερμάτινα κρουστά μουσικά όργανα.

Μεταλλικά κρουστά μουσικά όργανα

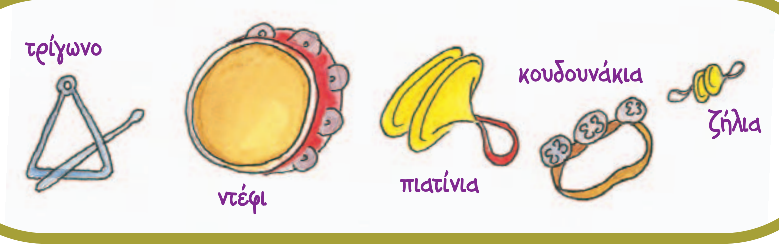

Ξύλινα κρουστά μουσικά όργανα

Δερμάτινα κρουστά μουσικά όργανα

Άκουσε μουσικά αποσπάσματα από τα κρουστά μουσικά όργανα που γνώρισες.

Άκουσε τον ήχο του ξυλόφωνου και του μεταλλόφωνου...
Ο ήχος τους διαφέρει από τα άλλα μουσικά όργανα της τάξης σου;

Το **μεταλλόφωνο** και το **ξυλόφωνο** ανήκουν στην οικογένεια των μελωδικών κρουστών μουσικών οργάνων, γιατί σε αυτά μπορείς να παίξεις μια μελωδία. Αποτελούνται από ένα ξύλινο ηχείο που έχει πάνω του μεταλλικές ή ξύλινες ράβδους. Για να ακούσεις τον ήχο τους πρέπει να χτυπήσεις αυτές τις ράβδους με τις μπαγκέτες.

Ανακεφαλαίωση

Το ηχόχρωμα είναι μια από τις πολλές ιδιότητες του ήχου, που σε βοηθάει να καταλάβεις το υλικό από το οποίο προέρχεται ο κάθε ήχος. Και βέβαια το κάθε μουσικό όργανο έχει το δικό του ηχόχρωμα.

3. Αναζητώντας τον ρυθμό της μουσικής

Τα κύματα στη θάλασσα χτυπούν στα βράχια με **τον δικό τους ρυθμό**, ένα ρολόι μετράει τις ώρες με **σταθερό ρυθμό** ενώ σταθερά χτυπάει κι η καρδιά σου από τότε που γεννήθηκες!

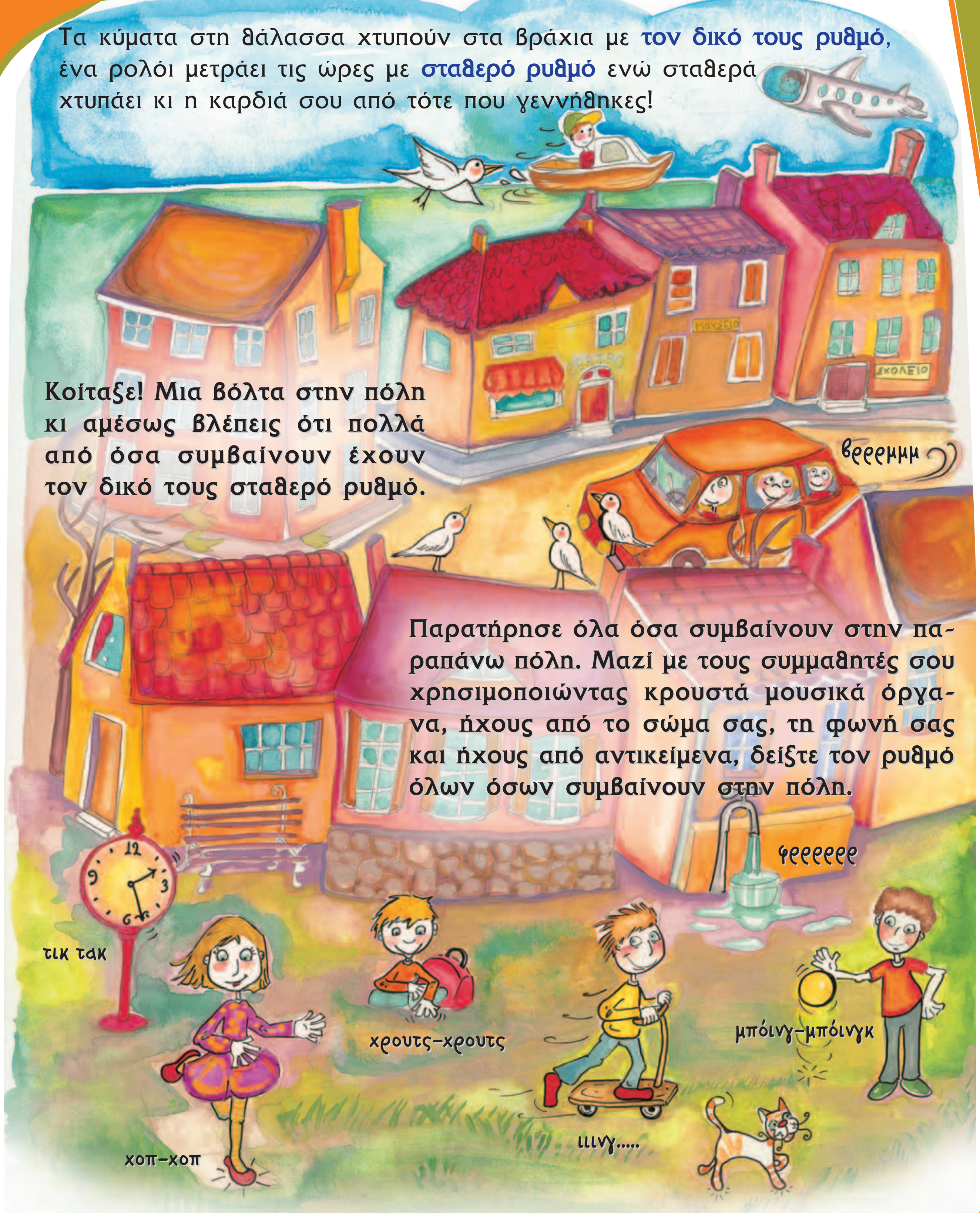

Κοίταξε! Μια βόλτα στην πόλη κι αμέσως βλέπεις ότι πολλά από όσα συμβαίνουν έχουν τον δικό τους σταθερό ρυθμό.

Παρατήρησε όλα όσα συμβαίνουν στην παραπάνω πόλη. Μαζί με τους συμμαθητές σου χρησιμοποιώντας κρουστά μουσικά όργανα, ήχους από το σώμα σας, τη φωνή σας και ήχους από αντικείμενα, δείξτε τον ρυθμό όλων όσων συμβαίνουν στην πόλη.

Σκέψου... έχουν τα πάντα στην πόλη σταθερό ρυθμό; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Η μουσική έχει κι αυτή τον δικό της σταθερό ρυθμό.

Ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις ένα μουσικό απόσπασμα από το μουσικό έργο που έγραψε ένας πολύ γνωστός Γάλλος συνθέτης, ο Ζορζ Μπιζέ (G. Bizet). Καθώς το ακούς, διάλεξε έναν από τους παρακάτω τρόπους και ακολούθησε τον ρυθμό του, όπως ο δάσκαλός σου.

Παρατήρησε προσεκτικά τα παρακάτω σχήματα. Ποιο από αυτά νομίζεις ότι έχει ρυθμό; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

☐

☐

Δημιούργησε και εσύ τις δικές σου εικόνες για να δείξεις:

Μουσική που έχει ρυθμό	Μουσική που δεν έχει ρυθμό

Δοκίμασε με ένα κρουστό μουσικό όργανο να βάλεις μουσική στις εικόνες που μόλις έφτιαξες.

Άκουσε... ο δάσκαλός σου θα βάλει το τραγούδι **«Ήταν ένα καράβι»**.
Έχει κι αυτό τον δικό του ρυθμό.

Μαζί με τους συμμαθητές σου, καθώς ακούτε το τραγούδι:

Τραγουδήστε και συνοδέψτε το τραγούδι με κρουστά μουσικά όργανα, διαβάζοντας τα λόγια που θα σας μοιράσει ο δάσκαλός σας.

Ανακεφαλαίωση

Τι έμαθες σήμερα; Γράψε τη δική σου ανακεφαλαίωση.

4. Τα παιχνίδια της φωνής

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις τους διαφορετικούς ήχους της φωνής σου και θα δεις ότι τραγουδώντας η φωνή σου μπορεί να μεταμορφωθεί σε ένα υπέροχο μουσικό όργανο.

Με τη φωνή σου μπορείς να δοκιμάσεις να κάνεις πολλά πράγματα...

Να μιλήσεις, να φωνάξεις, να γελάσεις, να κλάψεις, να τραγουδήσεις, να επικοινωνήσεις με τους γύρω σου.

Πώς όμως παράγεται η φωνή;

Όταν τραγουδάς ή ακόμα και όταν μιλάς τεντώνονται συγκεκριμένα σημεία του λαιμού σου που ονομάζονται **φωνητικές χορδές**. Αυτές πάλλονται κάθε φορά που θέλεις να βγάλεις κάποιον ήχο από το στόμα σου.

Η φωνή κάθε ανθρώπου έχει το δικό της ηχόχρωμα.
Ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις διάφορες φωνές.
Μάντεψε από ποιον προέρχονται.

Οι ανθρώπινες φωνές χωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες

Αντρικές

Γυναικείες

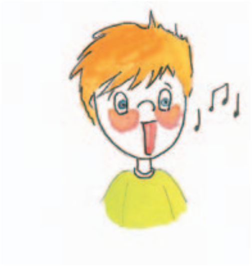

Παιδικές

Κοίτα πόσους ήχους μπορούμε να παράγουμε με τη φωνή μας! Όλοι είναι διαφορετικοί!

Παίξε με τη φωνή σου ακολουθώντας τις παραπάνω εικόνες. Τι παρατηρείς;

Σκέψου μαζί με τους συμμαθητές σου κι άλλους τρόπους για να παράγετε ήχους με τη φωνή σας.

Διασκέδασε χρησιμοποιώντας τη φωνή σου για να παίξεις ένα ελληνικό παραδοσιακό παιχνίδι.

Διάβασε τις παρακάτω φράσεις παίρνοντας ανάσα μόνο στην αρχή καθεμιάς.

Ντήλι ντήλι ντήλι έλεγε και κένταγε η κόρη το μαντίλι.
Ντήλι ντήλι ντήλι έλεγε και κένταγε η κόρη το μαντίλι κάτω απ' το καντήλι.
Ντήλι ντήλι ντήλι έλεγε και κένταγε η κόρη το μαντίλι κάτω απ' το καντήλι με το μακρύ φυτίλι ντήλι ντήλι ντήλι.
Και ήρθε ένας ποντικός και τρώει το φυτίλι από το καντήλι που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντίλι ντήλι ντήλι ντήλι.
Κι ήρθε μια γάτα κι έφαγε τον ποντικό που έφαγε το φυτίλι από το καντήλι που έφεγγε και κένταγε η κόρη το μαντίλι ντήλι ντήλι ντήλι.

Πρόσεξες ότι η αναπνοή σου είναι πολύ σημαντική σε αυτό το παιχνίδι;

Η ανθρώπινη φωνή είναι ένα μουσικό όργανο που το έχεις πάντα μαζί σου και είναι ένα από τα πιο ωραία μελωδικά μουσικά όργανα.
Γι' αυτό ώρα για τραγούδι!

Ξέρεις ότι όταν τραγουδούν πολλοί άνθρωποι μαζί δημιουργείται μια **χορωδία;**
Οι χορωδίες συνήθως είναι μεικτές, δηλαδή αποτελούνται από άντρες και γυναίκες μαζί.

Άκουσε... μια χορωδία να τραγουδάει για σένα!

Και τώρα εσύ και οι συμμαθητές σου φτιάξτε τη δική σας μικρή χορωδία.
Ακολουθήστε τις οδηγίες που θα δώσει ο δάσκαλός σας και τραγουδήστε το τραγούδι **"Ένα λεπτό κρεμμύδι"** χωρισμένοι σε ομάδες.

Ανακεφαλαίωση

Πολλοί είναι οι ήχοι που μπορείς να παράγεις με τη φωνή σου. Οι ήχοι όταν οργανωθούν γίνονται λέξεις, προτάσεις, μπορούν να γίνουν γέφυρα επικοινωνίας με τους άλλους ανθρώπους, να γίνουν παιχνίδι, τραγούδι και μουσική.

5. Το παιχνίδι του ήχου και της σιωπής

Θα ανακαλύψεις ότι η μουσική δεν είναι τίποτε άλλο παρά μουσικοί ήχοι και σιωπές που άλλες φορές κρατούν λίγο και άλλες φορές κρατούν πολύ χρόνο.

Έχεις ποτέ αναρωτηθεί γιατί όλοι οι Έλληνες μιλάμε την ίδια γλώσσα;
Τι θα γινόταν αν ο καθένας μας μιλούσε τη δική του;
Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Από τα πολύ παλιά χρόνια οι άνθρωποι που ζούσαν μαζί είχαν την ανάγκη να επικοινωνούν μεταξύ τους.
Έτσι φτάσαμε μέχρι σήμερα όπου κάθε λαός έχει τη δική του γλώσσα και τον δικό του τρόπο να την καταγράφει.
Το ίδιο συμβαίνει και με τη γλώσσα της μουσικής, που έχει τα δικά της σύμβολα επικοινωνίας και έκφρασης.
Σύμβολα που οι μουσικοί όλου του κόσμου επινόησαν για να καταγράψουν τη μουσική ώστε να γίνεται κατανοητή από όλους. Γνωρίζοντας τα σύμβολα αυτά μπορείς να ταξιδέψεις στον μαγικό κόσμο της μουσικής, να τραγουδήσεις και να παίξεις τη μουσική που έγραψαν άλλοι άνθρωποι.

Σπουδαία θέση στον κόσμο της μουσικής έχουν τα σύμβολα που μας δείχνουν τη **χρονική διάρκεια** του κάθε μουσικού ήχου και με τα οποία καταγράφουμε τον **ρυθμό**. Τα σύμβολα αυτά τα ονομάζουμε **ρυθμικές αξίες**.

Το τέταρτο και τα όγδοα

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει με το τύμπανο τέσσερις ισόχρονους χτύπους. Προσπάθησε να παίξεις κι εσύ μαζί του χτυπώντας παλαμάκια.

Δες τώρα πώς γράφει ένας μουσικός αυτό που έπαιξε ο δάσκαλός σου στο τύμπανο.

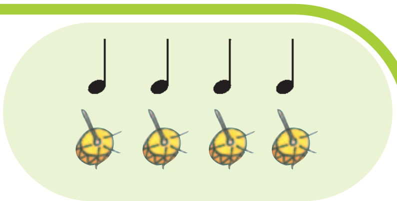

Το καθένα από τα παραπάνω σύμβολα στον κόσμο της μουσικής ονομάζεται τέταρτο (♩). Εμείς όμως εκτός από τέταρτο θα το φωνάζουμε και Τα.

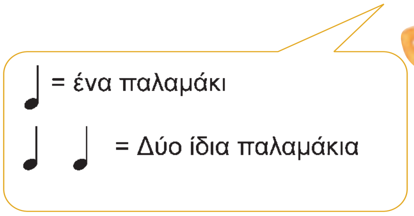

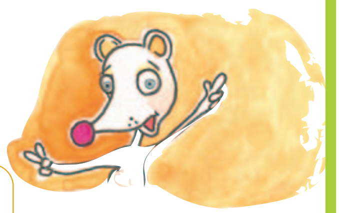

Προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου να παίξετε το διπλανό ρυθμικό σχήμα χτυπώντας παλαμάκια ή ένα κρουστό μουσικό όργανο λέγοντας Τα.

Τι συμβαίνει όμως αν κόψουμε το τέταρτο (♩) στη μέση;

– Μια νέα ρυθμική αξία δημιουργείται.
Ονομάζεται όγδοο και συμβολίζεται ♪. Όταν θέλουμε να γράψουμε δύο όγδοα μαζί, συμβολίζονται ♫. Εμείς εκτός από όγδοο θα το φωνάζουμε και Τι.

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει όγδοα στο τύμπανο. Τι παρατηρείς; Μοιάζουν με τα τέταρτα; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Δοκίμασε να παίξεις το παρακάτω ρυθμικό σχήμα όπως δείχνει η εικόνα.

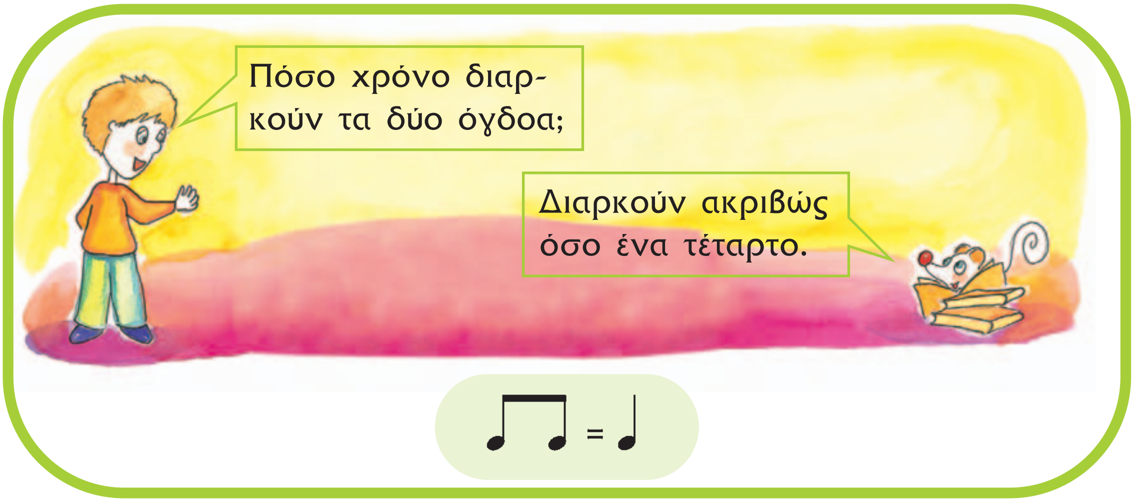

Οι παύσεις

Πολλές φορές σε ένα μουσικό έργο θα παρατηρήσεις ότι η μουσική σωπαίνει για λίγο. Η σιωπή μέσα σε ένα μουσικό έργο ονομάζεται **παύση** και συμβολίζεται με τον δικό της τρόπο.

𝄽 (παύση τετάρτου)

Το σύμβολο αυτό ονομάζεται **παύση τετάρτου** και δείχνει ότι η σιωπή μέσα σε ένα μουσικό έργο διαρκεί όσο ένα τέταρτο (♩).

𝄾 (παύση ογδόου)

Το σύμβολο αυτό ονομάζεται **παύση ογδόου** και δείχνει ότι η σιωπή μέσα σε ένα μουσικό έργο διαρκεί όσο ένα όγδοο (♪).

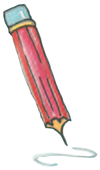

Παρατήρησε προσεχτικά το διπλανό ρυθμικό σχήμα και προσπάθησε να το παίξεις χτυπώντας παλαμάκια.

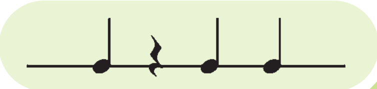

Το μισό

Αυτό το σύμβολο το οποίο μοιάζει με ένα τέταρτο που έχει πέσει σε λευκή μπογιά ονομάζεται **μισό**. Εμείς εκτός από μισό θα το φωνάζουμε και **Τα-α**.

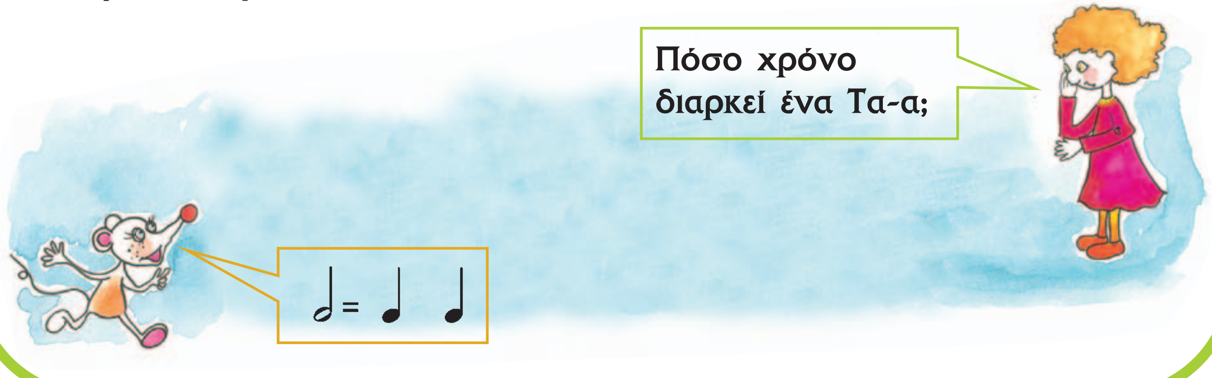

Άκουσε το παρακάτω ρυθμικό σχήμα και στη συνέχεια προσπάθησε να το παίξεις μαζί με τους συμμαθητές σου λέγοντας Τα-α.

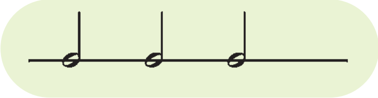

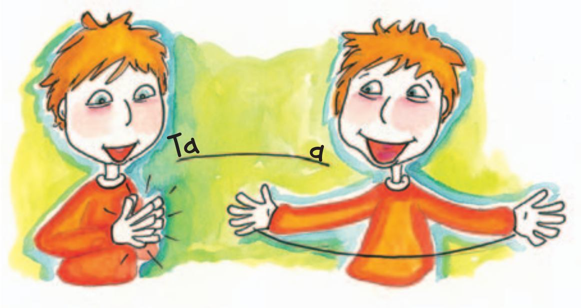

Μην ξεχνάς... την **παύση μισού** η οποία διαρκεί όσο ένα μισό και συμβολίζεται:

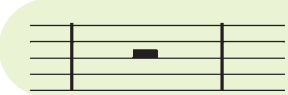

(παύση μισού)

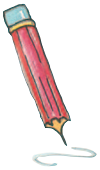

Ανακεφαλαίωση

Ταξιδεύοντας στον κόσμο της μουσικής ανακαλύπτεις σιγά σιγά ότι και η μουσική έχει τη δική της γλώσσα. **Το τέταρτο, τα όγδοα** και **το μισό** είναι μερικά από τα σύμβολα αυτής της γλώσσας, το καθένα από αυτά με τη δική του χρονική διάρκεια.

6. Βρίσκοντας μια θέση στο πεντάγραμμο...

Σήμερα σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι η μουσική είναι μια διαφορετική γλώσσα από αυτή που μιλάς. Έχει κι αυτή τα δικά της σύμβολα και τον δικό της τρόπο για να γράφεται.

Καθημερινά λέξεις και φράσεις ξεπηδούν από το μυαλό σου ή το στόμα σου.
Για να τις γράψεις το μόνο που χρειάζεσαι είναι... οι γραμμές ενός τετραδίου!

Τι γίνεται όμως όταν οι μουσικοί ήχοι ξεπηδούν μέσα από το μυαλό σου και το στόμα σου και αναζητούν τον δικό τους χώρο για να τους γράψεις;

Σκέψου...

...τι είναι αυτό που χρειάζεται κανείς για να γράψει όλους αυτούς τους μουσικούς ήχους;

Δες τις παραπάνω εικόνες και βάλε σε έναν κύκλο την εικόνα που σου δίνει τη σωστή απάντηση.

Για να γράψεις, λοιπόν, μουσική το μόνο που χρειάζεσαι είναι το **πεντάγραμμο**.
Τι είναι όμως το πεντάγραμμο;

Χώρισε τη λέξη πεντάγραμμο στα δύο και θα δεις να σχηματίζονται δύο καινούργιες λέξεις που θα σου φανερώσουν αυτό που ζητάς.

____

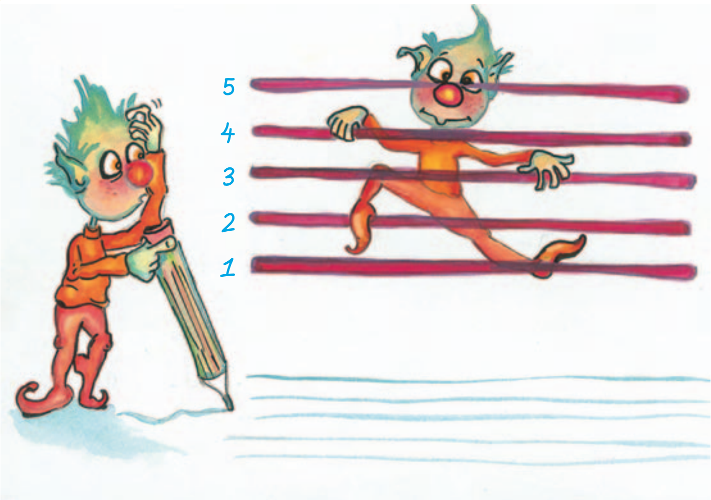

Το πεντάγραμμο αποτελείται από πέντε γραμμές τη μία πάνω από την άλλη στην ίδια ακριβώς απόσταση μεταξύ τους. Για να μετρήσουμε αυτές τις γραμμές ξεκινάμε πάντα να μετράμε από κάτω προς τα πάνω, όπως ανεβαίνουμε μια σκάλα.

Ανάμεσα στις γραμμές ενός πενταγράμμου θα δεις ότι υπάρχουν κενά. Αυτά τα κενά στον κόσμο της μουσικής ονομάζονται **διαστήματα**.

Χρωμάτισε με κίτρινο χρώμα τα διαστήματα του πενταγράμμου που βλέπεις παρακάτω.

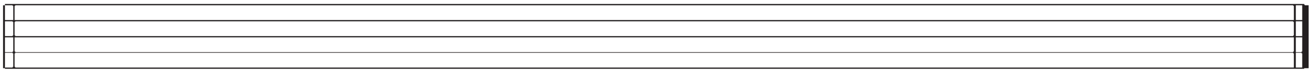

Πόσα διαστήματα βλέπεις να υπάρχουν στο πεντάγραμμο;

Το κλειδί του σολ

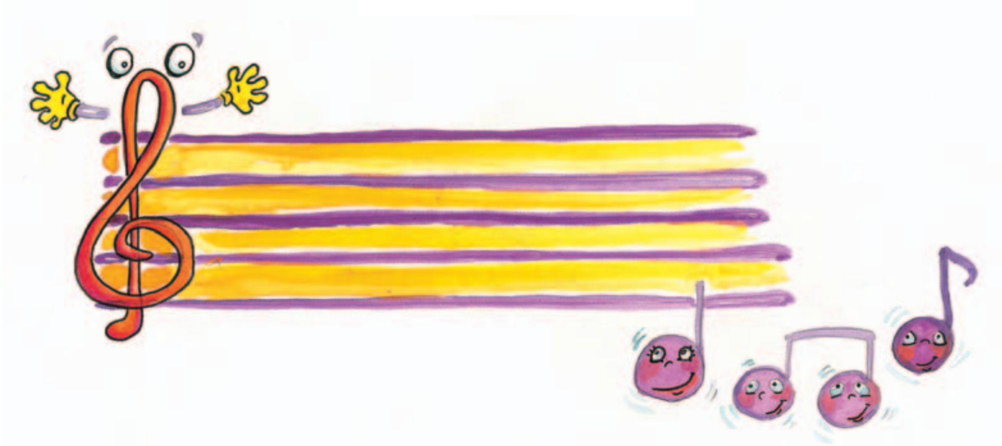

Αχώριστος φίλος του πενταγράμμου είναι **το κλειδί του σολ**. Ξεκινάει απο τη δεύτερη γραμμή του πενταγράμμου περιμένοντας να αγκαλιάσει όλους τους μουσικούς ήχους -ή αλλιώς τις **νότες**, όπως τις λέμε- και **τους χαρίζει το όνομά τους**.

Οι νότες

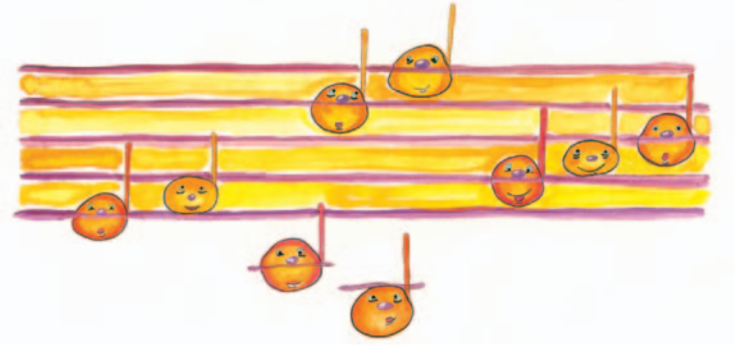

Οι ρυθμικές αξίες όταν αποφασίσουν να σκαρφαλώσουν στο πεντάγραμμο μεταμορφώνονται σε νότες.
Άλλες φορές βρίσκονται πάνω στις γραμμές του πενταγράμμου, άλλες φορές βρίσκονται μέσα στα διαστήματα, ενώ άλλες φορές βρίσκονται πάνω ή κάτω από το πεντάγραμμο.

Θέλεις να μεταμορφωθείς κι εσύ σε μια νότα;

Είναι πολύ απλό!
Σκέψου πως το κεφάλι σου είναι μια ολοστρόγγυλη νότα.
Στη συνέχεια κάνε ό,τι δείχνουν οι παρακάτω εικόνες και θα γίνεις κι εσύ μια νότα στη γραμμή και μια νότα στο διάστημα!

Μερικές πληροφορίες για τις νότες

Πόσες είναι οι νότες;

Οι νότες είναι επτά!

Οι νότες έχουν όνομα;

Και βέβαια έχουν. Η κάθε νότα έχει και το όνομά της.
Δες παρακάτω τα ονόματά τους:
Ντο, ρε, μι, φα, σολ, λα, σι...
και πάλι ντο, ρε, μι...

Μπορώ να γράψω όπου θέλω την κάθε νότα;

Το κλειδί του σολ είναι αυτό που δείχνει τη θέση τής κάθε νότας στο πεντάγραμμο.
Έτσι η κάθε νότα έχει τη δική της ξεχωριστή θέση.
Ανεβαίνουν και κατεβαίνουν τη μουσική σκάλα όπου κάθε σκαλοπάτι έχει το δικό του όνομα και ήχο.

Δες στο παρακάτω πεντάγραμμο τη θέση κάθε νότας:

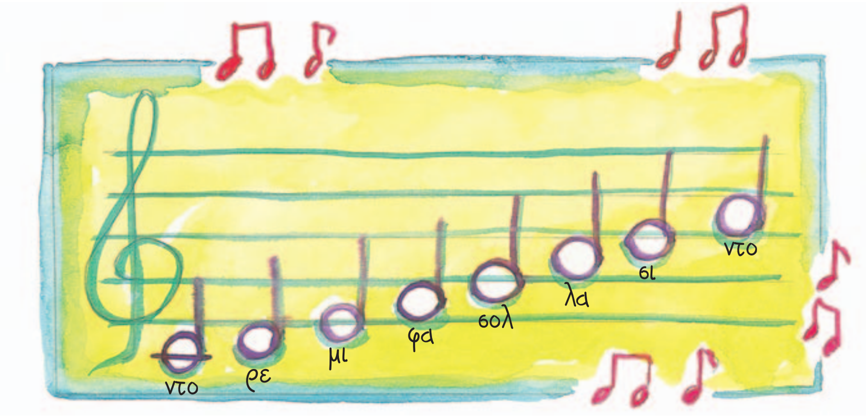

Άκουσε τον ήχο κάθε νότας.
Άκουσε τη μουσική σκάλα να ανεβαίνει και να κατεβαίνει.

Συμπλήρωσε τα παρακάτω κενά:

- Οι νότες που βρίσκονται κάτω από το πεντάγραμμο είναι το **ντο** και το...
- Οι νότες που βρίσκονται πάνω στις γραμμές είναι η **μι**, η ....
- Οι νότες που βρίσκονται μέσα στα διαστήματα είναι η **φα**, η ....

Παρατήρησε προσεχτικά τις νότες. Βλέπεις κάποια νότα να έχει κάτι το περίεργο;

Ανακεφαλαίωση

Ο άνθρωπος από τα πολύ παλιά χρόνια προσπάθησε να βρει τρόπους να γράψει τη μουσική και να δώσει όνομα στους μουσικούς ήχους. Με το πέρασμα του χρόνου, μέσα από διάφορες εποχές και διάφορους τόπους έφτασε στο σήμερα μιλώντας μας για το **πεντάγραμμο**, το **κλειδί του σολ** και τις **νότες**.

7. Το τρένο της μουσικής

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι η παρτιτούρα κάθε μουσικού έργου κρύβει μέσα της ένα διαφορετικό τρένο. Ένα τρένο με βαγόνια, όπου επιβάτες δεν είναι οι άνθρωποι αλλά οι νότες.

Κοίταξε! Η **παρτιτούρα** ενός μουσικού έργου! Όλοι οι μουσικοί ήχοι, οι ρυθμικές αξίες και ό,τι άλλο γνωρίζεις για τη γραφή της μουσικής βρίσκονται μπροστά στα μάτια σου και σε προκαλούν να τα αναγνωρίσεις.

Καμία νότα δε γράφεται τυχαία πάνω στο πεντάγραμμο. Είναι πάντα οργανωμένες και ακολουθούν πιστά τις οδηγίες του συνθέτη.

Για να καταλάβεις καλύτερα, φαντάσου ότι σε μια μουσική παρτιτούρα το πεντάγραμμο μεταμορφώνεται σε ένα **μουσικό τρένο**! Ένα τρένο που επιβάτες δεν είναι οι άνθρωποι, αλλά οι νότες.

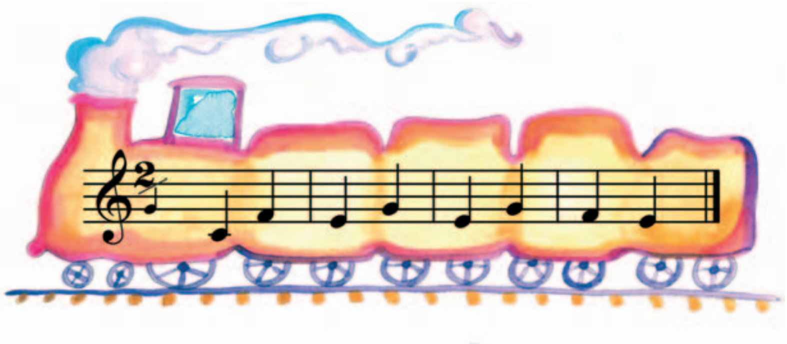

Βλέπεις τα βαγόνια του τρένου; Οι κάθετες γραμμές πάνω στο πεντάγραμμο ονομάζονται **διαστολές** και είναι αυτές που χωρίζουν το μουσικό τρένο σε βαγόνια. Το κάθε βαγόνι ονομάζεται **μέτρο**.

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει τον ρυθμό που είναι γραμμένος στα βαγόνια του τρένου.

Σκέψου... παίζει συνέχεια με την ίδια ένταση; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Παρατήρησε προσεκτικά το παραπάνω τρένο.

Πόσα μέτρα (βαγόνια) έχει;

Πόσες νότες χωράει κάθε βαγόνι;

Έχει .... βαγόνια.

Ο συνθέτης, που είναι και οδηγός του μουσικού τρένου, αποφασίζει πόσοι και ποιοι χωράνε σε κάθε βαγόνι. Γράφει την απόφασή του μπροστά στη μηχανή με έναν αριθμό (2/♩, 3/♩).

Χωράνε .... νότες που η καθεμιά διαρκεί όσο ένα τέταρτο.

Προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου να παίξετε χτυπώντας παλαμάκια στον ρυθμό του τρένου. Ταυτόχρονα μετράτε σε κάθε μέτρο όσο σας δείχνει ο αριθμός στη μηχανή του τρένου.

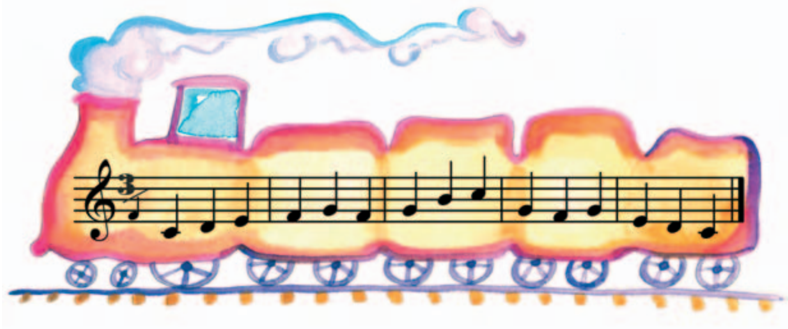

Παρατήρησε προσεχτικά το παρακάτω μουσικό τρένο.

Προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου να παίξετε τον ρυθμό του χτυπώντας παλαμάκια. Βλέπεις κάτι περίεργο; Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

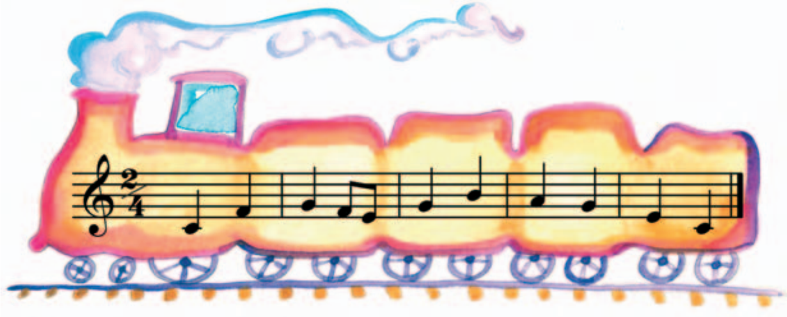

Τραγούδησε μαζί με τους συμμαθητές σου το **«Άμπε μπα μπλομ»**. Σκέψου… τι μέτρο ταιριάζει σε αυτό το τραγούδι (2/♩, 3/♩, 4/♩); Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Ανακεφαλαίωση

Μαθαίνοντας συνεχώς όλο και περισσότερα πράγματα για τη μουσική, ανακαλύπτεις ότι είναι κι αυτή μία γλώσσα με τα δικά της γράμματα και τους δικούς της κανόνες.

8. Δυνατά σιγά

Ένα από τα χαρακτηριστικά που έχει ο μουσικός ήχος αλλά και κάθε ήχος είναι η ένταση. Στον κόσμο της μουσικής για να περιγράψεις το φαινόμενο της έντασης χρησιμοποιείς μουσικούς όρους που είναι δανεισμένοι από την ιταλική γλώσσα.

Σήμερα σε πήρε για τα καλά ο ύπνος! Τέτοια ώρα και κοιμάσαι ακόμα;
Αλήθεια, τι είναι αυτό που ακούγεται στο παράθυρό σου; Βλέπεις; Σιγοψιχαλίζει...
Καθώς σκέφτεσαι τη βροχή σε ξαναπαίρνει ο ύπνος! Μα ξαφνικά... τι φασαρία είναι αυτή; Έξω από το παράθυρό σου υπάρχει καταιγίδα! Γύρισε στο κρεβάτι σου για να ξανακοιμηθείς.

Είναι αδύνατο· ξέρεις γιατί;

Φτιάξε τα δικά σου σχήματα για τη βροχή και την καταιγίδα.

Ο κόσμος γύρω μας είναι γεμάτος ήχους!

Ήχους με διαφορετική ένταση. Ήχους δυνατούς και σιγανούς.
Ήχους που μπορούν να σε ενοχλήσουν, αλλά και ήχους που μπορούν να σε κάνουν να νιώσεις ευχάριστα.
Το ίδιο συμβαίνει και με τον κάθε μουσικό ήχο που μπορεί να είναι σιγανός ή δυνατός, να σε ξυπνήσει ή να σε νανουρίσει.

Παίξε με παλαμάκια ή με κάποιο μουσικό όργανο δυνατά και σιγά. Η κίνηση που κάνει το χέρι σου για να παίξεις δυνατά ή σιγά είναι η ίδια;

Ξέρεις πώς λένε οι μουσικοί το δυνατά;
Ξέρεις πώς λένε οι μουσικοί το σιγά;

Στον κόσμο της μουσικής οι άνθρωποι όλου του κόσμου μιλούν την ίδια γλώσσα. Εκτός από νότες και ρυθμικές αξίες υπάρχουν και λέξεις για την ένταση του μουσικού ήχου.

Έτσι, όταν θέλουν να πουν ότι ένα μουσικό όργανο παίζει δυνατά, λένε πως παίζει φόρτε (*forte*). Όταν πάλι θέλουν να πουν ότι ένα μουσικό όργανο παίζει σιγά λένε πως παίζει πιάνο (*piano*).
Πώς όμως δημιουργήθηκαν αυτές οι λέξεις;
Οι λέξεις φόρτε (*forte*, f) και πιάνο (*piano*, p) προέρχονται από την ιταλική γλώσσα και από κει με τη βοήθεια της μουσικής έφτασαν σε όλο τον κόσμο.

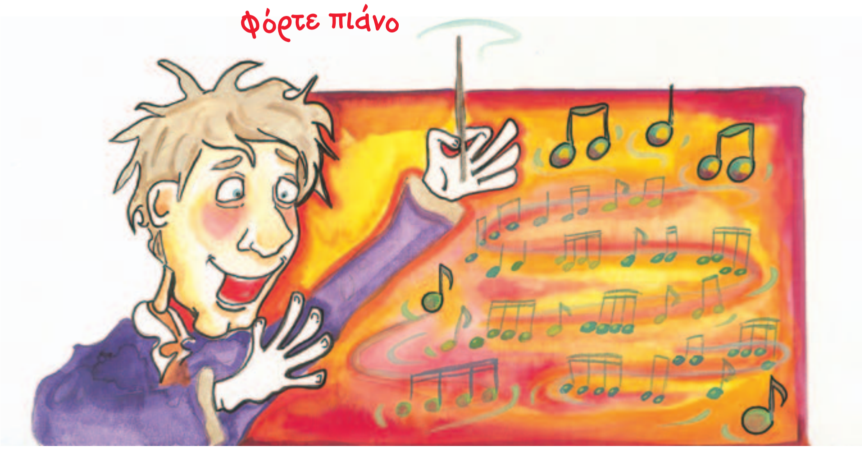

Προσπάθησε να μιλήσεις σε έναν συμμαθητή σου που κάθεται μακριά... και μετά μίλησε στον διπλανό σου.
Η φωνή σου, όπως θα παρατήρησες, δεν είχε και τις δυο φορές την ίδια ένταση.

Προσπάθησε να τραγουδήσεις μαζί με τους συμμαθητές σου ένα τραγούδι που γνωρίζετε καλά.

Τραγουδήστε πρώτα σιγά και μετά δυνατά ακολουθώντας τις οδηγίες του δασκάλου σας.

Παρατήρησες ότι και η φωνή σου, που είναι κι αυτή ένα μουσικό όργανο, μπορεί να ακούγεται άλλες φορές δυνατά και άλλες φορές σιγά;

Θα ακούσεις τώρα ήχους από μία βροχερή μέρα.
Την ώρα που θα ακούς τους ήχους αυτούς κοίταζε και τις εικόνες.

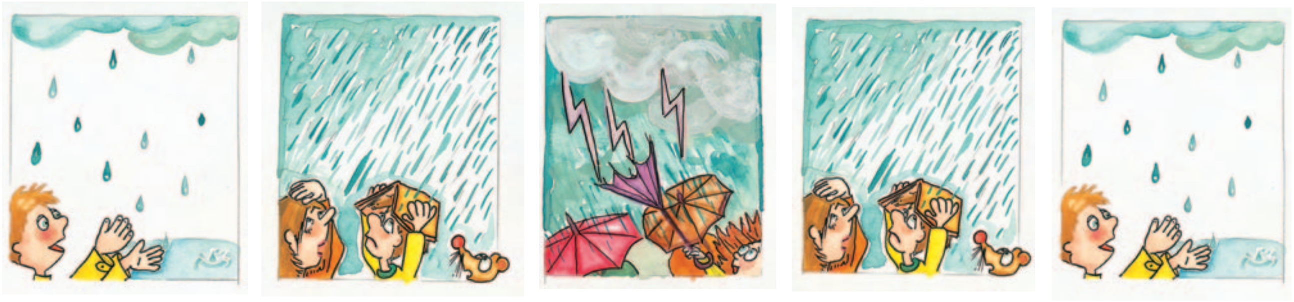

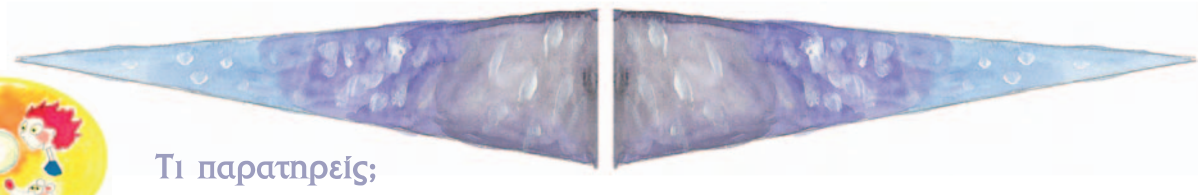

Τι παρατηρείς;

Προσπάθησε κι εσύ να περιγράψεις τη βροχή και τον τρόπο που ξεκινά και σταματά, με ήχους από το σώμα σου.

Μπορείς, για παράδειγμα, στην αρχή που η βροχή είναι σιγανή να χτυπάς τις άκρες των δαχτύλων σου, όταν δυναμώνει να χτυπάς παλαμάκια και όταν γίνεται πιο δυνατή και ακούγονται οι αστραπές να χτυπάς τα πόδια σου.

Ακούγοντας ένα μουσικό έργο θα δεις ότι οι μουσικοί ήχοι που το αποτελούν δεν έχουν την ίδια ένταση.

Οι μουσικοί όταν γράφουν ένα μουσικό έργο, ανάλογα με το πώς αισθάνονται ή ανάλογα με αυτό που θέλουν να περιγράψουν, χρησιμοποιούν διαφορετικές εντάσεις του ήχου.

Για παράδειγμα, ο Ροσσίνι, ένας σπουδαίος συνθέτης, σε ένα μέρος από το έργο του «Ο κουρέας της Σεβίλλης» περιγράφει με τη μουσική του τη βροχή και την καταιγίδα.

Ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις αυτό το μέρος κι εσύ θα πρέπει να αναγνωρίσεις τα σημεία όπου ακούς τις ψιχάλες, τις βροντές και τους κεραυνούς!

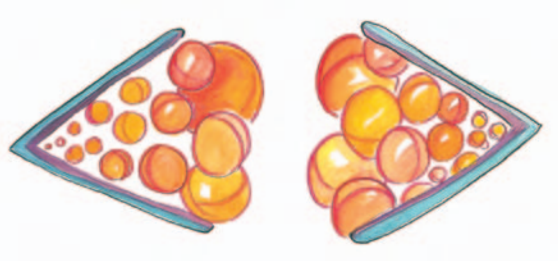

Πώς όμως ένας συνθέτης θα δείξει στους υπόλοιπους μουσικούς ότι η μουσική που έγραψε δεν έχει συνεχώς την ίδια ένταση;

Μην ανησυχείς! Οι μουσικοί έδωσαν λύση και σε αυτό.
Κρεσέντο *(crescendo)*: όταν η μουσική δυναμώνει και συμβολίζεται < (*cresc.*).
Ντεκρεσέντο *(decrescendo)*: όταν η μουσική πρέπει να ακουστεί όλο και πιο σιγά και συμβολίζεται > (*decresc.*).
...και πάλι τις λέξεις τις δανείστηκαν από την ιταλική γλώσσα.
Αν θέλουν να χρησιμοποιήσουν και τις δύο λέξεις μαζί -όπως, για παράδειγμα, ο Ροσσίνι- φτιάχνουν το σχήμα που βλέπεις δίπλα.

pp — Μπορείς να φανταστείς τι σημαίνει pp;

ff — Μπορείς να φανταστείς τι σημαίνει ff;

Προσπάθησε να τραγουδήσεις ψιθυριστά, μετά δοκίμασε να τραγουδήσεις πολύ δυνατά.

Στη μουσική, όταν παίζεις με κάποιο όργανο ή τραγουδάς πολύ σιγά, λέμε ότι παίζεις pp *(δυο piano, πιανίσσιμο)*, κι όταν παίζεις πολύ δυνατά λέμε ότι παίζεις ff (*δύο forte, φορτίσσιμο*).

Φτιάξε τα δικά σου σχήματα για το πολύ σιγά και το πολύ δυνατά.

Το πιάνο

Το πιάνο παλαιότερα ονομαζόταν *πιανοφόρτε* (*pianoforte*). Πήρε την ονομασία του από τους μουσικούς όρους φόρτε και πιάνο, επειδή ήταν το πρώτο πληκτροφόρο όργανο που μπορούσε να παίζει δυνατά και σιγά. Το πιάνο επειδή έχει πλήκτρα ανήκει στην ομάδα των πληκτροφόρων οργάνων. Τα πλήκτρα του πιάνου συνδέονται με μικρά σφυράκια που όταν τα πατήσεις με τα δάχτυλά σου χτυπούν τις χορδές που έχει το όργανο στο εσωτερικό του και παράγεται ήχος.

Ανακεφαλαίωση

Μουσική!!! Μουσική!!! Μουσική!!! Μουσική!!! Η μουσική μπορεί να σου προκαλέσει χιλιάδες συναισθήματα, μπορεί να σε κάνει να φανταστείς χιλιάδες ιστορίες και ό λ α αυτά οφείλονται στις ξεχωριστές ιδιότητές της. Μια από αυτές τις ιδιότητές της είναι και η ένταση του ήχου.

9. Χριστουγεννιάτικες μελωδίες

Χριστούγεννα!... και τα πάντα γύρω σου μοιάζουν με παραμύθι πολύχρωμο, φωτεινό και γεμάτο μελωδίες.

Νομίζετε ότι τα Χριστούγεννα και η Πρωτοχρονιά γιορτάζονται μόνο στην Ελλάδα;

Τα Χριστούγεννα είναι μια γιορτή για όλες τις χριστιανικές χώρες του κόσμου, για μικρούς και μεγάλους σε κάθε σημείο της γης και έχει τη μαγεία του παραμυθιού.

Σε αυτό συμβάλλουν τα στολισμένα σπίτια, οι στολισμένοι δρόμοι, τα κάλαντα, η μεγάλη Χριστουγεννιάτικη λειτουργία τα μεσάνυχτα, οι μύθοι για τον Αϊ-Βασίλη και τους Καλικάντζαρους, η προσμονή των δώρων, τα περίεργα φαγητά που φτιάχνουν εκείνες τις ημέρες και γενικότερα τα ήθη και τα έθιμα που διαφέρουν από τόπο σε τόπο, τα οποία σκοπό έχουν να σκορπίσουν σε όλο τον κόσμο το πνεύμα των Χριστουγέννων.

Ας ξεκινήσουμε, λοιπόν, τη χριστουγεννιάτικη βόλτα μας όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες του πλανήτη.

Στην Ελλάδα για δώδεκα ολόκληρες μέρες οι γνωστοί μας Καλικάντζαροι σκορπίζονται σε όλες τις ανθρωποκατοικημένες περιοχές και κάνουν τα πάντα άνω κάτω.

Στο Πήλιο για να διώξουν οι άνθρωποι τα **«καρκατζέλια»**, όπως λένε τους Καλικάντζαρους, βάφουν με μαύρη μπογιά έναν συγχωριανό τους. Του φοράνε μια μαύρη **«μπατανία»** (μάλλινη κουβέρτα) που πάνω της ράβουν πολλά κουδούνια, του δίνουν ένα φανάρι και τον στέλνουν να γυρίσει όλα τα σοκάκια του χωριού για δώδεκα μέρες και να διώξει τα «καρκατζέλια».

Σκέψου κι εσύ μαζί με τους συμμαθητές σου έναν μουσικό τρόπο για να διώξετε τους Καλικάντζαρους.

Φτιάξτε ένα ρυθμικό σχήμα και προσθέστε λόγια που μπορεί να τρομάξουν τους Καλικάντζαρους. Διαλέξτε ήχους από κρουστά μουσικά όργανα και από αντικείμενα που βρίσκονται στην τάξη σας για να το παίξετε.

Τραγουδήστε δυνατά ώστε οι Καλικάντζαροι να φοβηθούν και να φύγουν!

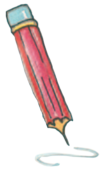

....

....

Τα Χριστούγεννα στην **Τζαμάικα οι Καμποτίνοι** (πλανόδιοι ηθοποιοί) ξεχύνονται στους δρόμους φορώντας τρομακτικές μάσκες για να τραγουδήσουν τα κάλαντα. Μεταμφιέζονται σε μικρά διαβολάκια, χορεύουν ανεβασμένοι σε ξυλοπόδαρα και τραγουδούν με τύμπανα και σφυρίχτρες τα δικά τους χριστουγεννιάτικα τραγούδια.

Η αμοιβή τους είναι ένα μπουκάλι ρούμι και χρήματα.

Άκουσε... ένα χριστουγεννιάτικο τραγούδι από την Τζαμάικα. Χόρεψε κι εσύ όπως **οι Καμποτίνοι**, συνοδεύοντας τον ρυθμό του τραγουδιού με κρουστά μουσικά όργανα.

Το χριστουγεννιάτικο δέντρο

Οι παραδόσεις λένε ότι το έθιμο για τον στολισμό του χριστουγεννιάτικου δέντρου μας έρχεται από τη Γερμανία. Άλλοι πάλι λένε ότι το έθιμο ξεκίνησε από τη Μεγάλη Βρετανία και από κει διαδόθηκε σε όλο τον κόσμο.

Μετά από πολλές βόλτες έφτασε και στην Ελλάδα, όπου το συναντάμε σε σπίτια, σε μαγαζιά, σε δρόμους. Τα αμέτρητα φωτάκια του φωτίζουν κάθε χρόνο τη βραδιά των Χριστουγέννων, τις ελπίδες και τα όνειρά μας για ειρήνη και αγάπη σε όλο τον κόσμο.

Άκουσε... ένα πολύ γνωστό χριστουγεννιάτικο τραγούδι από τη Μ. Βρετανία.

Ανακεφαλαίωση

Θα μπορούσε κάνεις να αφιερώσει βιβλία ολόκληρα για να διηγείται χριστουγεννιάτικα έθιμα απ' όλες τις γωνιές της γης.

Έθιμα με χριστουγεννιάτικα δέντρα, με νόστιμες και περίεργες λιχουδιές, με χριστουγεννιάτικα κάλαντα και Καλικάντζαρους που θέλουν όλα αυτά να τα εξαφανίσουν. Έθιμα και χριστουγεννιάτικες μελωδίες που μπορούν να σε κάνουν να περάσεις αξέχαστες γιορτινές στιγμές τις ημέρες των Χριστουγέννων.

10. Ανακαλύπτοντας το ψηλά και το χαμηλά στον κόσμο της μουσικής

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις πώς με τη μουσική μπορείς να ταξιδέψεις ψηλά ως τα σύννεφα του ουρανού και χαμηλά ως τον βυθό της θάλασσας.

Σκέψου...

...υπάρχουν στιγμές που θέλεις να αγγίξεις τα σύννεφα, στιγμές που θα ήθελες να ανέβεις μια τόσο ψηλή σκάλα, ώστε να καταφέρεις να φτάσεις ως τον ουρανό;

Υπάρχουν πάλι στιγμές που θα ήθελες να ανακαλύψεις τι υπάρχει χαμηλά στον βυθό της θάλασσας; Τόσο χαμηλά που μόνο αν κατέβαινες τα σκαλιά μιας μεγάλης σκάλας θα μπορούσες να το ανακαλύψεις;

Σκέψου και γράψε την απάντησή σου.

Αν ανέβαινα μια σκάλα από τα χαμηλά θα βρισκόμουν ______________________

Αν κατέβαινα μια σκάλα από τα ψηλά θα βρισκόμουν ______________________

Μόνο οι άνθρωποι μπορούν να βρεθούν ψηλά και χαμηλά;

Και με τους ήχους τι γίνεται; Μπορούν κι αυτοί να βρεθούν ψηλά και χαμηλά;
Κάποιοι από τους ήχους που ακούμε μπορεί να είναι χαμηλοί, κάποιοι άλλοι μπορεί να είναι ψηλοί.
Σκέψου τους ήχους που θα ταίριαζαν στις παρακάτω εικόνες και γράψε κάτω από κάθε εικόνα το ύψος που της ταιριάζει (ψηλός ή χαμηλός ήχος).

______ ______ ______ ______ ______ ______ ______

Τι είναι όμως το ύψος του ήχου;

Το ύψος είναι ένα από τα χαρακτηριστικά του ήχου που σε βοηθάει να περιγράψεις έναν ήχο σχετικά με το αν είναι ψηλός ή χαμηλός.

Άκουσε τη φωνή ενός άντρα και τη φωνή μιας γυναίκας.
Τι παρατηρείς; Έχουν το ίδιο ύψος;

Το ξέρεις ότι και στον κόσμο της μουσικής οι μουσικοί ήχοι έχουν κι αυτοί τη δική τους σκάλα; Μπορούν κι αυτοί να βρεθούν από τα χαμηλά στα ψηλά.
Και βέβαια και η φωνή σου όταν τραγουδάς μπορεί να βρεθεί από τα χαμηλά στα ψηλά σαν να ανεβοκατεβαίνει τα σκαλοπάτια μιας μουσικής σκάλας. Μόνο που πολλές φορές μπορεί να μην τα κατέβει ή ανέβει ένα ένα, αλλά να προσπεράσει και κάποια από αυτά.

Άκου προσεχτικά τις παρακάτω νότες που θα παίξει ο δάσκαλός σου σε ένα μελωδικό μουσικό όργανο.
Προσπάθησε να τις τραγουδήσεις κι εσύ μαζί με τους συμμαθητές σου διαβάζοντας τις νότες που βρίσκονται στο παρακάτω πεντάγραμμο.

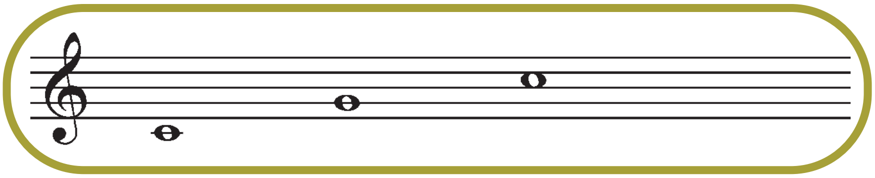

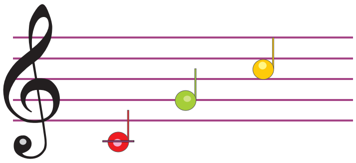

Και τώρα έφτασε η στιγμή να χρησιμοποιήσεις τις μπογιές σου!

Χρωμάτισε στο προηγούμενο πεντάγραμμο με κόκκινο χρώμα τις νότες που βλέπεις να βρίσκονται χαμηλά, και με κίτρινο χρώμα τις νότες που βλέπεις να βρίσκονται πιο ψηλά.
Πρόσεξε όμως! Ζωγράφισε με ό,τι χρώμα θέλεις τις νότες που ο ήχος τους βρίσκεται σε σχέση με τις υπόλοιπες περίπου στη μέση.

Ξανακοίταξε προσεχτικά τις νότες που χρωμάτισες.

Όπως θα παρατήρησες, άλλες νότες γράφονται ψηλά και άλλες πιο χαμηλά στο πεντάγραμμο. Όσο πιο ψηλά γράφονται τόσο πιο ψηλά ακούγονται, ενώ όσο πιο χαμηλά γράφονται τόσο πιο χαμηλά ακούγονται.

Ο δάσκαλός σου θα παίξει και θα τραγουδήσει για άλλη μια φορά τους παραπάνω μουσικούς ήχους.
Αυτή τη φορά προσπάθησε να δείξεις το ύψος τους με την κίνηση των χεριών σου.

Δες στην παρακάτω εικόνα πώς μπορείς να δείξεις με μια γραμμή την πορεία του ύψους των μουσικών ήχων που έπαιξε και τραγούδησε ο δάσκαλός σου.

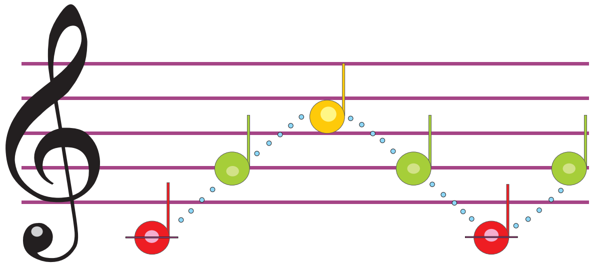

Σκέψου... το μεταλλόφωνο και το ξυλόφωνο.
Άκουσε τους ήχους από το ξυλόφωνο και το μεταλλόφωνο που θα σου βάλει ο δάσκαλός σου. Σκέψου σε ποιο σκαλοπάτι θα έβαζες τους ήχους του κάθε οργάνου.

Τι παρατηρείς;

Ανακεφαλαίωση

Ψηλά, χαμηλά· δύο λέξεις που χρησιμοποιείς καθημερινά.
Δύο λέξεις που στον κόσμο της μουσικής αποκτούν ξεχωριστή σημασία και σε βοηθούν να περιγράψεις το ύψος του ήχου.

11. Αργά γρήγορα

Μουσική αργή, σαν ένα ρυάκι που κυλάει.
Μουσική γρήγορη, σαν το νερό που πέφτει από έναν καταρράχτη.
Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι ακόμα και η μουσική έχει ταχύτητα.

Ντριιιιν! Το ξυπνητήρι χτυπά και σου υπενθυμίζει πως έφτασε η ώρα να ξεκινήσεις για το σχολείο.
Απόλαυσε τη διαδρομή περπατώντας όσο πιο αργά μπορείς.

Τι θα συμβεί όμως αν κάποια φορά σε πάρει ο ύπνος και δεν ακούσεις το ξυπνητήρι σου;

Τότε όλα μοιάζουν διαφορετικά. Ετοιμάζεσαι γρήγορα και τρέχεις να προλάβεις να είσαι στην ώρα σου στο σχολείο.

Χτύπησε τα πόδια σου στο πάτωμα και προσπάθησε να μιμηθείς τα αργά και τα γρήγορα βήματα. **Όταν το καταφέρεις φτιάξε τα δικά σου σχήματα για τα βήματά σου.**

Αργά βήματα	Γρήγορα βήματα

Έχεις παρατηρήσει πόσες φορές χρησιμοποιείς τις έννοιες αργά και γρήγορα;

...και όταν μιλάς τι γίνεται; Τα λόγια σου έχουν πάντα την ίδια ταχύτητα;
Διάβασε τον παρακάτω γλωσσοδέτη;

Ανεβαίνω, κατεβαίνω, μπαινοβγαίνω
κι ανεβομπαινοβγαινοκατεβαίνω.
Βρίσκω τις πόρτες κλειδωτές, κλειδωμένες
και κλειδαροαμπαρωμένες.

Δοκίμασε να πεις τον παραπάνω γλωσσοδέτη με διαφορετικές ταχύτητες.

1. Δοκίμασε να τον πεις πολύ αργά, σαν να θέλεις να κοιμίσεις ένα μωρό.
2. Δοκίμασε να τον πεις γρήγορα σαν να σε κυνηγάει κάποιος!

Πάρε ένα κρουστό μουσικό όργανο

και συνόδεψε ρυθμικά τον γλωσσοδέτη όταν τον λες

αργά και όταν τον λες γρήγορα.

Τι παρατηρείς; Παίζεις το μουσικό όργανο και τις δυο φορές με την ίδια ταχύτητα;

Η μουσική δεν έχει πάντα την ίδια ταχύτητα!

Μπορεί να είναι αργή, αλλά μπορεί να είναι και γρήγορη.
Οι μουσικοί για να χαρακτηρίσουν και να περιγράψουν την ταχύτητα ενός μουσικού έργου ή τραγουδιού χρησιμοποιούν λέξεις που δανείστηκαν από την ιταλική γλώσσα.

Αλέγκρο (allegro) στον κόσμο της μουσικής σημαίνει **γρήγορα.**

Αντάτζιο (adagio) στον κόσμο της μουσικής σημαίνει **αργά.**

Δοκίμασε κι εσύ να παίξεις με ένα κρουστό μουσικό όργανο ή χτυπώντας τα χέρια σου στο θρανίο τα παρακάτω ρυθμικά σχήματα, ακολουθώντας την ταχύτητα που αναγράφεται πάνω σε αυτά.

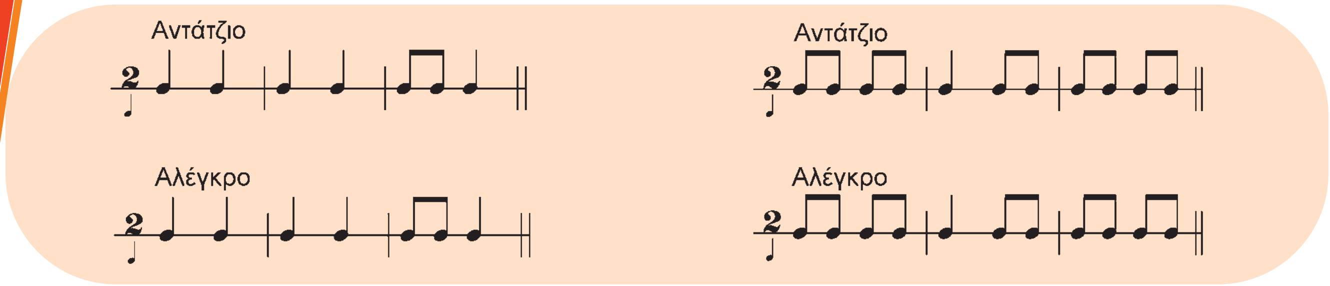

Ένα μουσικό έργο από την αρχή μέχρι το τέλος έχει πάντα την ίδια ταχύτητα;

Άκουσε ένα μουσικό απόσπασμα από το έργο του Λεοπόλδου Μότσαρτ «Η συμφωνία των παιχνιδιών».

Τι παρατηρείς;

Πολλές φορές συμβαίνει μέσα σε ένα μουσικό έργο η ταχύτητα να αλλάζει. Άλλες φορές γίνεται σιγά σιγά όλο και πιο γρήγορο, δηλαδή **επιταχύνεται**, κι άλλες φορές γίνεται σιγά σιγά όλο και πιο αργό, δηλαδή επιβραδύνεται. Σχεδόν πάντα όμως επανέρχεται στην αρχική του ταχύτητα. Όπως ένα... τρένο! Οι λέξεις που χρησιμοποιούν οι μουσικοί για να περιγράψουν την **επιτάχυνση** και την **επιβράδυνση** της ταχύτητας μέσα σε ένα μουσικό έργο είναι: **Ατσελεράντο** (accelerando) που σημαίνει επιτάχυνση και **Ριταρτάντο** (ritartando) που σημαίνει επιβράδυνση.

Ανακεφαλαίωση

Στον κόσμο της μουσικής λέξεις και έννοιες που χρησιμοποιείς καθημερινά αποχτούν ξεχωριστή σημασία.
Δύο από αυτές τις λέξεις, το **αργά** και το **γρήγορα**, στον κόσμο της μουσικής χρησιμοποιούνται όχι μόνο για να περιγράψουν την ταχύτητα των μουσικών έργων, αλλά και για να δημιουργήσουν μαζί με άλλα χαρακτηριστικά του ήχου (ένταση, ύψος, ρυθμός) τις ομορφότερες μελωδίες.

12. Χορεύω με τη μουσική

Η μουσική έχει αμέτρητους τρόπους για να μας διασκεδάσει.
Όταν συνδυαστεί με την κίνηση μπορεί να φτιάξει τα ωραιότερα παιχνίδια και τους ομορφότερους χορούς.

Αν παρατηρήσεις γύρω σου, θα δεις ανθρώπους που ακούν μουσική κουνώντας το κεφάλι τους, χτυπώντας τα πόδια τους ή τα χέρια τους και χορεύουν.
Είναι η δύναμη της μουσικής που μας κάνει να θέλουμε να κινηθούμε, να θέλουμε να χορέψουμε, να δείξουμε με την κίνησή μας πώς νιώθουμε!

Τι κίνηση θα έκανες στον ρυθμό ενός αργού τυμπάνου;
Πώς θα ήταν η κίνησή σου αν άκουγες ένα γρήγορο ντέφι;

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει με κρουστά μουσικά όργανα διάφορους ρυθμούς. Σήκω όρθιος μαζί με τους συμμαθητές σου και κινηθείτε όπως η μουσική και ο ρυθμός σάς κάνουν να νιώθετε!

Κοίταξε προσεκτικά τις παρακάτω εικόνες.
Τι μουσική πιστεύεις ότι ακούν τα παιδιά που χορεύουν σε κάθε εικόνα;
Γράψε κάτω από κάθε εικόνα τις σκέψεις σου.

Άκουσε μουσική από το ραδιόφωνο, από την τηλεόραση και απ' όπου αλλού θέλεις.

Σκέψου αν είναι γρήγορη, αργή, σιγανή, δυνατή, χαρούμενη, λυπημένη. Προσπάθησε να κινήσεις το σώμα σου με τέτοιον τρόπο, ώστε να δείξεις τη διάθεση που σου προκαλεί η μουσική.

Το ξέρεις ότι μπορείς με κινήσεις να περιγράψεις τα λόγια ενός τραγουδιού;

Χωριστείτε με τους συμμαθητές σου σε δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα θα τραγουδάει και η δεύτερη ομάδα θα προσπαθεί να μιμηθεί τα λόγια του τραγουδιού.

Μπορείτε να δοκιμάσετε όποιο τραγούδι θέλετε και γνωρίζετε καλά.

Αν πάλι δε σας έρχεται στο μυαλό κάποιο τραγούδι, τραγουδήστε το πολύ γνωστό και αστείο τραγούδι **«Ήταν ένας γάιδαρος».**

Ο χορός είναι μια τέχνη που είναι στενά συνδεδεμένη με τη μουσική.

Από τα πολύ παλιά χρόνια διάφοροι πολιτισμοί χρησιμοποιούν τη μουσική και το χορό για να διασκεδάσουν αλλά και για να εξυπηρετήσουν άλλους σκοπούς.

Για παράδειγμα, στην **Ινδία** πολλές φορές ο χορός και η μουσική διηγούνται μια ιστορία. Μάλιστα κάθε κίνηση του χορευτή έχει και διαφορετική σημασία.

Οι Κινέζοι την Πρωτοχρονιά ντύνονται δράκοι και χορεύουν κάτω από τους ήχους της μουσικής για να ευχηθούν καλή χρονιά και ειρήνη.

Στο μπαλέτο, ένα είδος χορού, οι χορευτές πολλές φορές με τον χορό τους διηγούνται μια ιστορία κάτω από τους ήχους της κλασικής μουσικής.

Ο Προκόφιεφ και ο Τσαϊκόφσκι είναι συνθέτες που έγραψαν πολλές μουσικές ιστορίες που αποδόθηκαν με μπαλέτο.

Μήπως γνωρίζεις κάποιον ελληνικό χορό;

Γράψε στις παρακάτω γραμμές τις πληροφορίες που γνωρίζεις.

Ανακεφαλαίωση

Λέξεις, εικόνες, ιστορίες, ...όλα μπορούν να γίνουν μουσική! Και όταν η μουσική αποφασίσει να συνεργαστεί με την κίνηση, τότε όλα αυτά μπορούν να γίνουν χορός και να σε κάνουν να περάσεις διασκεδαστικές και αξέχαστες στιγμές μέσα από τον κόσμο της μουσικής!

13. Ταξιδεύοντας με τη μουσική

Σε αυτό το κεφάλαιο ένα διαφορετικό ταξίδι ξεκινάει, ένα ταξίδι γεμάτο ήχους, εικόνες και χρώματα. Άφησε τη φαντασία σου ελεύθερη και τους ήχους να σε ταξιδέψουν μακριά.
Καλό ταξίδι!

Το ταξίδι που θα κάνεις ξεκινάει από τη χώρα του «Χειμώνα».

Ο **χειμώνας** είναι μια από τις τέσσερις εποχές του έτους, όμως είναι και ένα μουσικό απόσπασμα από το μουσικό έργο **«Τέσσερις εποχές»** του **Αντόνιο Βιβάλντι** (A. Vivaldi).
Ο **Αντόνιο Βιβάλντι** (A. Vivaldi) είναι Ιταλός συνθέτης που έζησε τον 17ο αιώνα.
Αρχικά ο Βιβάλντι υπήρξε ιερέας στη Βενετία. Δίδασκε όμως παράλληλα βιολί μέχρι που έφτιαξε μια ορχήστρα από μαθητές του και την διεύθυνε ο ίδιος όλο καμάρι και αίσθημα!
Οι «Τέσσερις εποχές» είναι ένα από τα πιο σημαντικά μουσικά έργα του Α. Βιβάλντι.

Κλείσε τα μάτια σου και άσε χιλιάδες εικόνες να γεμίσουν τις σκέψεις σου, ακούγοντας ένα μικρό μουσικό απόσπασμα από τις **«Τέσσερις εποχές»**, το οποίο περιγράφει **τον χειμώνα.**
Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Κοίταξε προσεκτικά τις παρακάτω εικόνες.
Άκουσε από τον «Χειμώνα» ένα συγκεκριμένο απόσπασμα και προσπάθησε να φανταστείς ποια από τις παρακάτω εικόνες μοιάζει να περιγράφει ο Α. Βιβάλντι με τη μουσική του. Βάλε ένα Χ στην εικόνα που πιστεύεις ότι ταιριάζει.

Διάλεξε ένα μουσικό όργανο που θα ταίριαζε και προσπάθησε να περιγράψεις με τον ήχο του την εικόνα που σου αρέσει.

Δεν είναι όμως μόνο ο Α. Βιβάλντι που ασχολήθηκε με την εποχή του χειμώνα. Άκουσε, λοιπόν, ακόμα ένα μουσικό έργο για τον χειμώνα, το οποίο περιγράφει τις νιφάδες του χιονιού που χορεύουν.

Άκουσες κάτι διαφορετικό;

Το δεύτερο μουσικό έργο που άκουσες είναι του Γάλλου συνθέτη **Κλοντ Ντεμπισσί** (C. Debussy) και έχει τίτλο «Το χιόνι που χορεύει».
Ο Κ. Ντεμπισσί έζησε τον 19ο αιώνα και υπήρξε πολύ καλός πιανίστας και επαναστατικός συνθέτης. Η ποίηση και η ζωγραφική, καθώς και τα χρώματα της φύσης, τα παιχνίδια που κάνουν τα νερά της θάλασσας, το φως των αχτίνων του ήλιου έγιναν εργαλεία στα χέρια του δημιουργώντας πρωτότυπες μελωδίες. Έγραψε πολλά μουσικά έργα, καθώς και την **όπερα** «Πελέας και Μελισάνθη».

Άκουσε για άλλη μια φορά τα μουσικά έργα του Α. Βιβάλντι και Κ. Ντεμπισσί και διάλεξε ποιες από τις παρακάτω εικόνες ταιριάζουν στο καθένα.
Σημείωσε Χ για το έργο του Α. Βιβάλντι και Ο για το έργο του Κ. Ντεμπισσί.

Μία από τις παραπάνω εικόνες περιγράφει μια χιονοθύελλα.
Προσπάθησε χρησιμοποιώντας τις ρυθμικές αξίες που έχεις μάθει (♩♩♪𝅗𝅥) να περιγράψεις κι εσύ πώς ξεκινάει και πώς τελειώνει μια χιονοθύελλα.
Όταν το καταφέρεις διάλεξε ένα κρουστό μουσικό όργανο και παρουσίασε στον δάσκαλο και στους συμμαθητές σου τη σύνθεσή σου.

____

____

Ανακεφαλαίωση

Ο Α. Βιβάλντι και ο Κ. Ντεμπισσί είναι δύο συνθέτες που διάλεξαν με τη μουσική τους να περιγράψουν εικόνες και στιγμές από τη φύση. Ακούγοντας τον **«Χειμώνα»** του Α. Βιβάλντι και **«Το χιόνι που χορεύει»** του Κ. Ντεμπισσί διασκεδάζεις μέσα από τη μουσική.

14. Ένα παραμύθι γίνεται τραγούδι

Σε αυτό το κεφάλαιο:

Θα μάθεις να τραγουδάς ένα τραγούδι που μοιάζει σαν να βγήκε μέσα από τις σελίδες ενός παραμυθιού. Θα ανακαλύψεις ότι με αφορμή ένα τραγούδι μπορείς όχι μόνο να τραγουδάς αλλά και να χορεύεις και να παίζεις μουσική.

Κάθισε όσο πιο αναπαυτικά μπορείς στη θέση σου και άκουσε τον δάσκαλό σου να αφηγείται το παρακάτω παραμύθι.

Ο Βασιλιάς των Ζώων

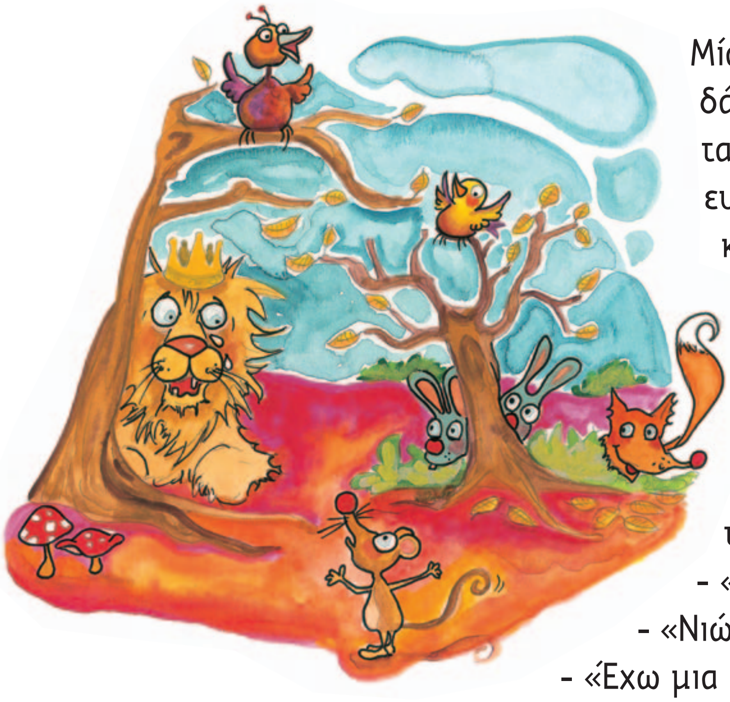

Μία φορά κι έναν καιρό ζούσε σε ένα μακρινό δάσος ένα πελώριο λιοντάρι. Παρ' όλο που ήταν ο Βασιλιάς των ζώων δεν ήταν καθόλου ευτυχισμένος. Αντίθετα ήταν πάντα θλιμμένος και σκυθρωπός. Αιτία για τη θλίψη του αυτή ήταν ότι δεν είχε καθόλου φίλους. Ο καημένος, δε γνώριζε κανένα από τα άλλα ζώα του δάσους και ζούσε απομονωμένος σε μια σπηλιά.

Μία μέρα ενώ καθόταν έξω από τη σπηλιά του, πέρασε ο κυρ Πόντικας.

- «Εε, του λέει, τι κάθεσαι μουτρωμένος;»
- «Νιώθω μεγάλη μοναξιά» απάντησε το λιοντάρι.
- «Έχω μια ιδέα που θα λύσει το πρόβλημά σου» είπε ο κυρ Πόντικας. «Φτιάξε μία πρόσκληση και κάλεσε όλα τα ζώα να έρθουν εδώ να γιορτάσετε την αρχή της φιλίας σας».

Το λιοντάρι ενθουσιάστηκε με την ιδέα του ποντικού και έγραψε αμέσως την πρόσκληση, την υπέγραψε και την έδωσε στον ποντικό για να την ανακοινώσει σε όλα τα ζώα. Έτσι κι έγινε. Ο ποντικός έτρεξε και το είπε σε όλα τα ζώα του δάσους. Εκείνα μόλις το άκουσαν άρχισαν να ετοιμάζονται για το μεγάλο πάρτι. Την άλλη μέρα ξεκίνησαν όλα μαζί για τη σπηλιά του λιονταριού. Φτάνοντας όμως ξαφνιάστηκαν, γιατί αντί να δουν ένα πλούσιο παλάτι, όπως θα ταίριαζε σε έναν βασιλιά, είδαν μια μικρή και βρόμικη σπηλιά.

Η αρκούδα έκλεισε πρώτη τη μύτη της γιατί δεν άντεχε τη μυρωδιά. Θυμωμένο τότε το λιοντάρι την έδιωξε. Σειρά είχε η αλεπού:

- «Εσύ τι λες, σου μυρίζει το σπίτι μου;»

Η αλεπού έτριψε λίγο τη μύτη της και πονηρή καθώς ήταν του απάντησε:

- «Δυστυχώς βασιλιά μου είμαι λίγο κρυωμένη και δεν μπορώ να σου απαντήσω». Το λιοντάρι κοντοστάθηκε και σκέφτηκε πως η αλεπού τού είχε δώσει μια πολύ έξυπνη απάντηση. Έτσι της ζήτησε να μείνει μαζί του. Η αλεπού δέχτηκε με μεγάλη χαρά και από τότε έμειναν μαζί. Μάλιστα εκείνη φρόντιζε το σπίτι του λιονταριού να είναι πάντα καθαρό για να μην το κοροϊδεύουν τα άλλα ζώα, αλλά αντίθετα να είναι φίλοι του. Έτσι έζησαν αυτοί καλά και η αλεπού καλύτερα.

Διασκευή ενός παραμυθιού του Λα Φοντέν

Για δες πώς από ένα παραμύθι γεννιέται ένα τραγούδι!

Άκουσε ένα τραγούδι που μοιάζει σαν να βγήκε μέσα από το παραμύθι.

Άκουσέ το πολλές πολλές φορές και άρχισε να το σιγοτραγουδάς κι εσύ.

Τα λόγια θα τα βρεις παρακάτω, ενώ τη μουσική την ακούς κιόλας!

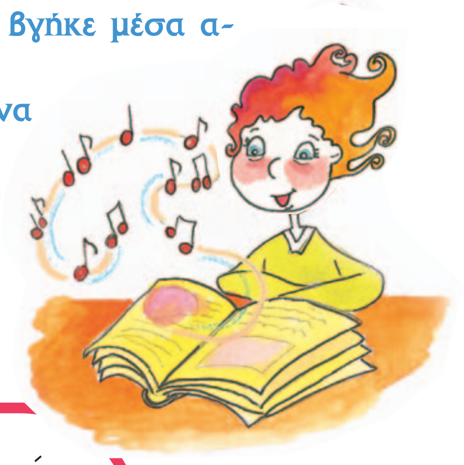

Ο Βασιλιάς των Ζώων

Είμαι ο βασιλιάς των ζώων
κι όμως νιώθω μοναξιά.
Μα μου ήρθε μιαν ιδέα
κι όλα λέω θα παν καλά.

Πες τη μας και θα δούμε
Πες τη μας φωναχτά (2)

Θα σας κάνω ένα πάρτι
στο παλάτι μια βραδιά.
Είστε όλοι καλεσμένοι
γέροι νέοι και παιδιά.

Τι καλά συμφωνούμε!
Τι μεγάλη χαρά! (2)

Μουσική: παραδοσιακός χορός Πολωνίας
Στίχοι: Δέσποινα Μπογδάνη - Σουγιούλ

Ήρθε η ώρα να γίνεις κι εσύ ένας μικρός μουσικός!

Τραγούδησε το τραγούδι που έμαθες από την αρχή ως το τέλος, χτυπώντας τον ρυθμό του σε ένα μικρό κρουστό όργανο που θα βρεις στην τάξη σου ή χτυπώντας παλαμάκια.

...Και τώρα εσύ και οι συμμαθητές σου ετοιμάστε μια μικρή μουσική παράσταση.

Πώς θα γίνει αυτό;

Κάνοντας το εξής:

Τα αγόρια θα τραγουδούν τη στροφή που τραγουδά το λιοντάρι και τα κορίτσια θα τραγουδούν τη στροφή που τραγουδούν τα υπόλοιπα ζώα του δάσους.

Μοιράστε μουσικά όργανα.

Τα λιοντάρια (αγόρια) πάρτε τύμπανα και ξυλάκια, τα υπόλοιπα ζώα (κορίτσια) κουδουνάκια και μαράκες. Ξεκινήστε να τραγουδάτε το τραγούδι. Ταυτόχρονα συνοδέψτε ρυθμικά το τραγούδι με ένα κρουστό μουσικό όργανο ή με παλαμάκια.

Σκέψου...

Τι ένταση θα έχει η φωνή του λιονταριού;

Σκέψου...

Τι ένταση θα έχει η φωνή των άλλων ζώων του δάσους;

Όμως ας μην καθυστερούμε,

η μικρή μουσική παράσταση είναι έτοιμη να αρχίσει!

Ανακεφαλαίωση

Αν ένα παραμύθι, ένα τραγούδι και τα μουσικά όργανα αποφασίσουν να συνεργαστούν, τότε ένα απλό παραμύθι μπορεί να γίνει συνδυασμός μουσικής και παιχνιδιού με στόχο τη δική σου διασκέδαση.

15. Το μυστήριο του ρυθμού

Τραγουδώντας ένα τραγούδι, άλλες φορές τραγουδάς γρήγορα και άλλες φορές αργά. Παρατηρώντας τη μουσική **παρτιτούρα** ενός τραγουδιού, μπορείς να καταλάβεις για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό.

Είσαι έτοιμος για ένα μικρό ταξίδι στον κόσμο της μουσικής;

Άνοιξε τα φτερά της φαντασίας σου και... φύγαμε!

Άκουσε το τραγούδι που ο δάσκαλός σου έχει βάλει να παίζει.
Μπορείς να διαβάσεις και τα λόγια...

Το μπαλόνι

1. Στην αγκαλιά μου μέσα
μπαλόνι σε κρατώ,
και τύμπανο σε κάνω
κρατάω τον ρυθμό.

2. Ψηλά θα σε πετάξω
μπαλόνι λατρευτό,
στα σύννεφα παρέα
να παίξουμε κρυφτό.

3. Σε κάνω μαξιλάρι
μπαλόνι σ' αγαπώ.
Το όνειρο που είδα
σε όλους θα το πω.

Γ. Σακελλαρίδης

Άκουσε για άλλη μια φορά το τραγούδι και προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου να το τραγουδήσετε κι εσείς.

Πώς όμως όλοι οι μουσικοί ήχοι αυτού του τραγουδιού καταγράφονται ρυθμικά; Πώς όλες οι ρυθμικές αξίες που γνωρίζεις εμφανίζονται και εναλλάσσονται μεταξύ τους μέσα σε αυτό το τραγούδι;
Βάλε σε έναν κύκλο τα τέταρτα, σε ένα τετράγωνο τα όγδοα και σε ένα τρίγωνο τα μισά. Στη συνέχεια συμπλήρωσε τα κενά των παρακάτω φράσεων βάζοντας τα σύμβολα των ρυθμικών αξιών που έχεις μάθει.

Το μπαλόνι

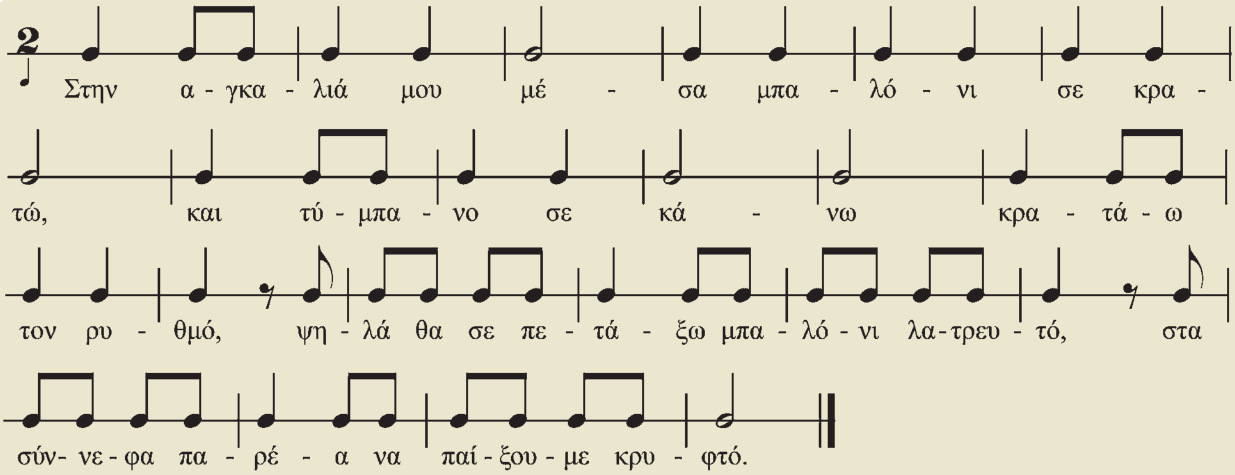

- Στην πρώτη σειρά βλέπω περισσότερα .... και λιγότερα ....
- Στη δεύτερη σειρά βλέπω περισσότερα .... και πολύ λίγα .... και ....
- Στην τρίτη σειρά βλέπω περισσότερα .... και καθόλου ....
- Στην τέταρτη σειρά βλέπω περισσότερα .... και πολύ λίγα .... και ....
- Πιο πυκνογραμμένες είναι η .... και η .... σειρά.

Κοίταξε ξανά στην προηγούμενη σελίδα πώς το τραγούδι που έμαθες καταγράφεται ρυθμικά. Αυτή τη φορά όμως τραγούδησε τον ρυθμό του χρησιμοποιώντας τις συλλαβές **τι-τι, τα-α, τα**. Πρόσεξε όμως! Μην ξεχνάς τι πρέπει να κάνεις όταν συναντάς τις παύσεις.

Όταν το καταφέρεις τραγούδησε ρυθμικά τα λόγια του τραγουδιού χτυπώντας παλαμάκια ή κάποιο κρουστό μουσικό όργανο.

Σίγουρα θα πρόσεξες ότι τραγουδώντας ένα τραγούδι άλλες φορές τραγουδάς αργά και άλλες φορές γρήγορα.

Αυτό συμβαίνει γιατί οι μουσικοί που γράφουν ένα τραγούδι ή ένα μουσικό έργο δε χρησιμοποιούν συνέχεια τις ίδιες ρυθμικές αξίες. Αν συνέβαινε αυτό, ένα τραγούδι ή ένα μουσικό έργο θα ήταν μάλλον βαρετό.

Χρησιμοποιώντας οι μουσικοί διάφορες ρυθμικές αξίες (♩♪𝅗𝅥) και τις παύσεις τους, γράφουν ένα μουσικό έργο ή ένα τραγούδι με ρυθμική ποικιλία. Έτσι το τραγούδι γίνεται πιο ευχάριστο και με περισσότερες εκπλήξεις, ειδικά όταν το ακούμε για πρώτη φορά. Και βέβαια ανάλογα με τις ρυθμικές αξίες που χρησιμοποιούμε κάθε φορά έχουμε διαφορετικό ρυθμικό αποτέλεσμα.

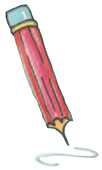

Ανακεφαλαίωση

Αν κοιτάξεις μία μουσική παρτιτούρα θα δεις πλήθος από ρυθμικές αξίες να χορεύουν μπροστά στα μάτια σου. Οι ρυθμικές αξίες εναλλάσσονται μεταξύ τους με έναν και μοναδικό σκοπό: τη ρυθμική ποικιλία για τη δική σου διασκέδαση.

16. Ακούγοντας μουσική θυμάμαι...

Ακούγοντας μουσική έρχονται στο μυαλό σου λέξεις όπως μουσικά όργανα, νότες, τραγούδια. Για να δούμε όμως... τι θυμάσαι απ' όλα αυτά;

Άκουσε... μουσικά αποσπάσματα από διαφορετικά μουσικά όργανα. Μόνο μία από τις παρακάτω εικόνες δείχνει τα σωστά μουσικά όργανα και τη σειρά που ακούστηκαν. Σημείωσε τη σωστή εικόνα με ένα **Χ**.

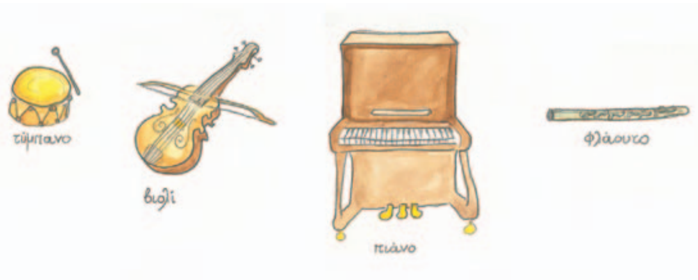

☐ ☐

Καθεμία από τις παρακάτω κάρτες δείχνει μουσικά σύμβολα που έχεις μάθει να αναγνωρίζεις. Βάλε μέσα σε κάθε κουτάκι το νούμερο της φράσης που το περιγράφει.

☐ ☐ ☐

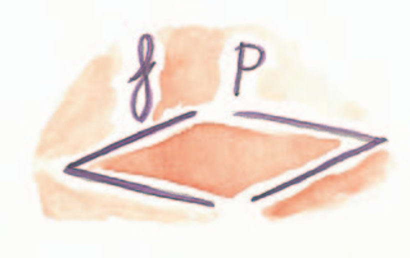

1. Τα σύμβολα των ρυθμικών αξιών και του μέτρου.
2. Τα σύμβολα που δείχνουν την ένταση της μουσικής.
3. Τα σύμβολα που δείχνουν την ταχύτητα της μουσικής.

Βρες τον ρυθμό

Άκουσε τον δάσκαλό σου να παίζει διάφορα ρυθμικά σχήματα. Διάλεξε έναν από τους παρακάτω τρόπους και παίξε μαζί με τους συμμαθητές σου ό,τι ακούτε να παίζει ο δάσκαλός σας.

Οι νότες!

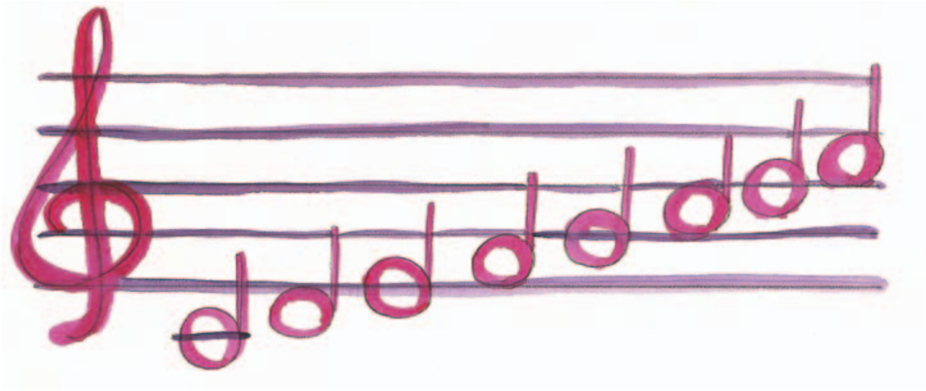

Άκουσε τον ήχο κάθε νότας και γράψε κάτω από κάθε νότα το όνομά της.

Διάλεξε ένα από τα παρακάτω ρυθμικά σχήματα και αντικατάστησε τις ρυθμικές αξίες με δύο νότες (όποιες θέλεις εσύ), όπως στο παράδειγμα. Όταν το καταφέρεις δείξε στον δάσκαλο και στους συμμαθητές σου το μελωδικό σχήμα που έφτιαξες και προσπαθήστε να το τραγουδήσετε όλοι μαζί.
Παράδειγμα:

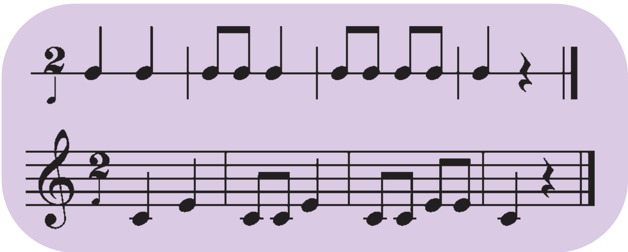

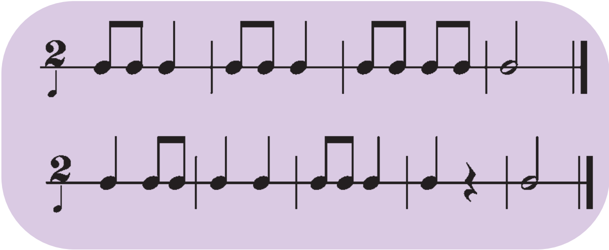

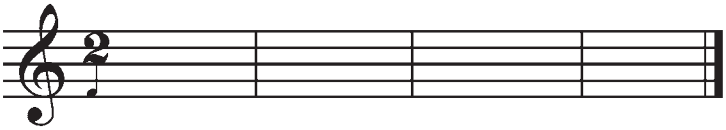

Κοίταξε! Η μουσική **παρτιτούρα** από ένα τραγούδι. Μαζί με τους συμμαθητές σου, ακολουθήστε τις οδηγίες του δάσκαλου σας και φτιάξτε μια μικρή χορωδία!

Πέντε ποντικοί

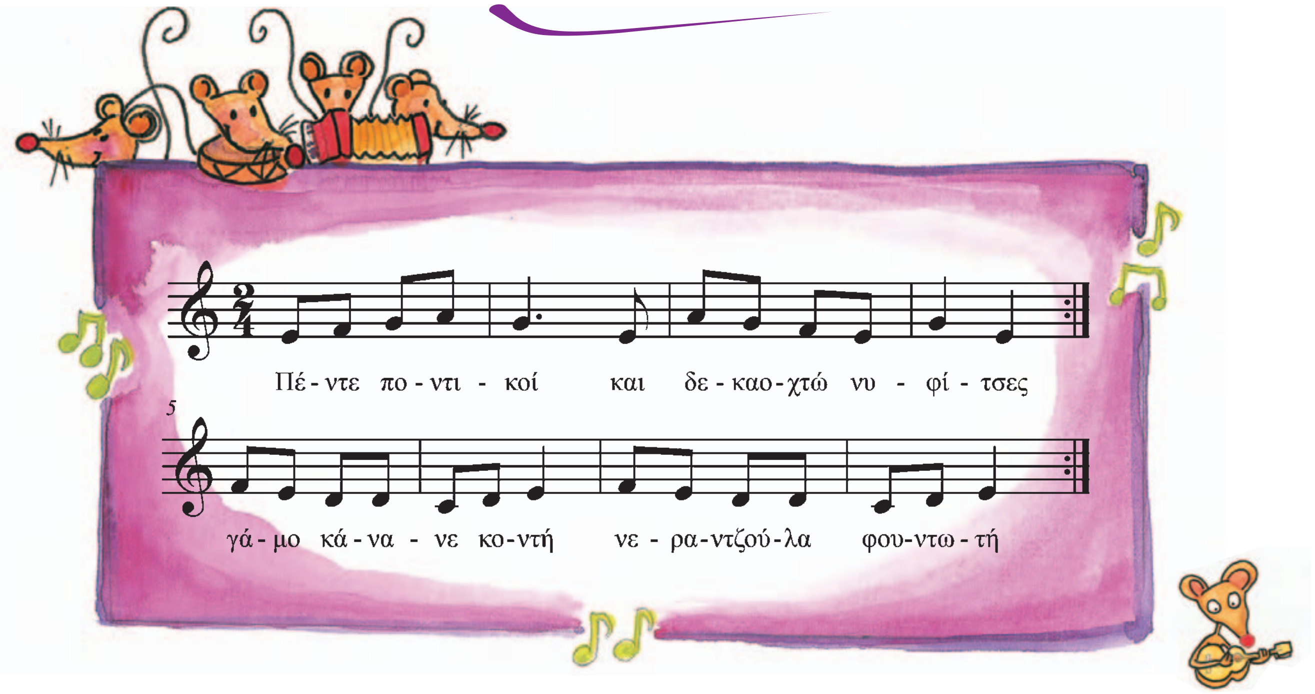

Τραγουδήστε το τραγούδι συνοδεύοντας τον ρυθμό του με κρουστά μουσικά όργανα ή με παλαμάκια, όπως δείχνει το παρακάτω ρυθμικό σχήμα.
Τα λόγια θα σας τα δώσει ο δάσκαλός σας.

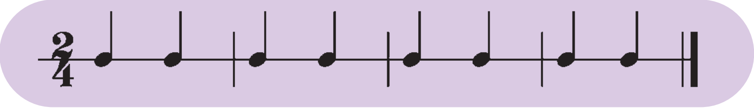

Φτιάξε ένα δικό σου ρυθμικό σχήμα για να συνοδέψεις το τραγούδι.

Ανακεφαλαίωση

Φτιάξε τη δική σου ανακεφαλαίωση.

17. Πώς μπορώ να φτιάξω μουσικά όργανα

Σε αυτό το κεφάλαιο:
Θα μάθεις ότι μπορείς να κατασκευάσεις με τα ίδια σου τα χέρια μουσικά όργανα με υλικά καθημερινής χρήσης.

Καλή διασκέδαση!

Πώς θα σου φαινόταν αν κάθε φορά συνόδευες το τραγούδι σου με ένα μουσικό όργανο που έφτιαξες ο ίδιος; Ψάξε και βρες τα υλικά που χρειάζονται, διάβασε τις παρακάτω οδηγίες και κατασκεύασε τα δικά σου μουσικά όργανα.

Φτιάχνοντας ένα σείστρο.

Θα χρειαστείς: ένα ή περισσότερα κορδόνια 20 εκατοστών το καθένα, μεταλλικά κουμπιά ή μικρά κορδονάκια.

Το σείστρο είναι ένα μουσικό όργανο που πρωτοχρησιμοποιήθηκε από παιδιά στην Αρχαία Ελλάδα. Το κατασκεύαζαν μόνα τους, ήταν το παιχνίδι τους ή άλλες φορές το χρησιμοποιούσαν ως μουσικό όργανο.

Ήρθε όμως η στιγμή να αρχίσεις την κατασκευή!
Δες τις παρακάτω εικόνες, ακολούθησε τις σχετικές οδηγίες και θα δεις πόσο εύκολο είναι.

1. Πέρασε στο κάθε κορδόνι τα μεταλλικά κουμπιά ή τα κουδουνάκια που έχεις.

2. Στη συνέχεια δέσε το κάθε κορδόνι στα χέρια σου ή στα πόδια σου.

3. Το μουσικό όργανο είναι έτοιμο, δεν έχεις παρά να κουνήσεις τα χέρια σου ή τα πόδια σου για να ακούσεις τον ήχο του.

Δε θα ήταν άσχημη ιδέα να τραγουδήσεις το αγαπημένο σου τραγούδι και να το συνοδέψεις ρυθμικά με το μουσικό όργανο που έφτιαξες.

Φτιάχνοντας ένα κρόταλο

Το κρόταλο ανήκει στην κατηγορία των κρουστών μουσικών οργάνων. Προέρχεται από τη Μέση Ανατολή και την Αίγυπτο. Αργότερα όμως έφτασε ως την Ευρώπη. Χρησιμοποιήθηκε κυρίως από Ισπανούς χορευτές για να προσθέσουν ρυθμό στη μουσική τους.

Θα χρειαστείς: χοντρό χαρτόνι, ένα μεγάλο καρύδι, κόλλα, ψαλίδι.

1. Φτιάξε μια λωρίδα από χαρτόνι στις διαστάσεις που δείχνει η εικόνα.

2. Δίπλωσε και τσάκισε τη λωρίδα από χαρτόνι στη μέση για να φτιάξεις μια λαβίδα.

Σπάσε το καρύδι στη μέση.
Κόλλησε το κάθε κομμάτι του καρυδιού στις δύο εσωτερικές άκρες της χαρτονένιας λαβίδας.
Το κρόταλο είναι έτοιμο!
Δεν έχεις παρά να το κρατήσεις ανάμεσα στα δαχτυλά σου και να χτυπήσεις τις άκρες του.

Ανακεφαλαίωση

Σε αυτό το κεφάλαιο έμαθες πώς να κατασκευάζεις ο ίδιος μουσικά όργανα από υλικά που χρησιμοποιείς καθημερινά ή υλικά που πίστευες ότι δε σου είναι χρήσιμα.

18. Μια διαφορετική ορχήστρα

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γνωρίσεις διάφορα μουσικά όργανα. Θα μάθεις να τα αναγνωρίζεις και θα ανακαλύψεις τι συμβαίνει όταν όλα αυτά τα μουσικά όργανα αποφασίσουν να παίξουν μαζί.

Ας ακούσουμε ένα μικρό μουσικό απόσπασμα.
Μάντεψε ποια από τις παρακάτω εικόνες μοιάζει να συνοδεύει η μουσική. Σημείωσε με ένα Χ τη σωστή εικόνα και συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

☐

☐

Το ξέρεις ότι η μουσική που μόλις άκουσες παίζεται από ένα είδος **ορχήστρας** που ονομάζεται **φιλαρμονική** ή αλλιώς **μπάντα;**

Τι είναι όμως ορχήστρα;

Όλες οι ορχήστρες είναι ίδιες;

Όταν τα μουσικά όργανα και οι μουσικοί που τα παίζουν ενώνονται για να παίξουν όλοι μαζί, τότε έχουμε τη δημιουργία της **ορχήστρας.**

Όλες οι ορχήστρες **δεν** είναι ίδιες. Υπάρχουν μικρές και μεγάλες ορχήστρες που παίζουν διάφορα είδη μουσικής.

Απαραίτητος σε κάθε ορχήστρα είναι ο **μαέστρος**, ο μουσικός που στέκεται μπροστά από την ορχήστρα και δίνει οδηγίες για την καλύτερη εκτέλεση του μουσικού έργου.
Και βέβαια, μη φανταστείς ότι ο μαέστρος μιλάει! Για να δώσει οδηγίες κουνάει τα χέρια του ή ακόμα και όλο του το σώμα με τέτοιον τρόπο, ώστε οι υπόλοιποι μουσικοί να καταλαβαίνουν τι θέλει να πει.

Η μπάντα

Η μπάντα είναι μία μικρή ορχήστρα όπου συμμετέχουν κυρίως πνευστά και κρουστά μουσικά όργανα.
Σε κάθε μεγάλη παρέλαση η μπάντα είναι αυτή που με τη μουσική της δίνει τον ρυθμό για τον βηματισμό. Η μουσική της είναι δυνατή, έτσι ώστε να ακούγεται σε όλη την παρέλαση.

Αυτό το ήξερες;

Πολλές φορές μπορεί να συναντήσεις την μπάντα με διαφορετικό όνομα.
Για παράδειγμα: αν παρακολουθείς μία στρατιωτική παρέλαση θα ακούσεις να συζητάνε για τη στρατιωτική μπάντα, ενώ αν θέλεις να χορέψεις μία μπάντα μπορεί να παίξει για εσένα ένα χορευτικό σκοπό.

Άκουσε... μικρά μουσικά αποσπάσματα από μπάντα.

Ποια είναι όμως τα μουσικά όργανα που αποτελούν μία μπάντα;

Τα μουσικά όργανα από την οικογένεια των **πνευστών** και των **κρουστών** είναι αυτά που αποτελούν μία μπάντα.

Λίγα λόγια για την οικογένεια των **πνευστών** μουσικών οργάνων

Πνευστά ονομάζονται τα όργανα που για να προκληθεί ο ήχος τους πρέπει να φυσήξεις μέσα στο επιστόμιο που έχουν.

Τα πνευστά όργανα χωρίζονται σε δύο ομάδες ανάλογα με το υλικό από το οποίο έχουν φτιαχτεί: τα ξύλινα και τα χάλκινα.

Ξύλινα πνευστά

Ξύλινα πνευστά: είναι τα πνευστά όργανα που είναι φτιαγμένα από ξύλο.

φλάουτο

Με το **φλάουτο** συμβαίνει κάτι πολύ περίεργο. Ενώ είναι φτιαγμένο από μέταλλο, ανήκει στα ξύλινα πνευστά. Αναρωτιέσαι γιατί; Γιατί τα πρώτα φλάουτα ήταν φτιαγμένα από ξύλο. Όταν το φλάουτο έχει πολύ μικρό μέγεθος, ονομάζεται **πίκολο**.

Δες παρακάτω και άλλα όργανα που ανήκουν στα ξύλινα πνευστά.

Πίκολο

Κλαρινέτο

Όμποε

Σαξόφωνο

Ας ακούσουμε το κάθε ξύλινο πνευστό να παίζει ένα μικρό μουσικό απόσπασμα.

Χάλκινα πνευστά

Χάλκινα πνευστά: είναι όλα τα πνευστά μουσικά όργανα που είναι φτιαγμένα από χαλκό ή από κάποιο άλλο μέταλλο. Έχουν πολύ περίεργο σχήμα και μερικά από αυτά μοιάζουν με ένα κουλουριασμένο φίδι.

Η τρομπέτα

Κοίταξε! Η άκρη της μοιάζει με ένα μικρό χωνί. Από κει βγαίνει ο ήχος της αφού πρώτα φυσήξεις μέσα στο επιστόμιο.

Δες παρακάτω και άλλα μουσικά όργανα που ανήκουν στην ομάδα των χάλκινων πνευστών.

τρομπέτα

κόρνο

τρομπόνι

τούμπα

Άκουσε την τρομπέτα, το κόρνο, το τρομπόνι και την τούμπα να παίζουν για σένα μικρά μουσικά αποσπάσματα.
Νομίζεις ότι ο ήχος τους μοιάζει με τον ήχο των ξύλινων πνευστών;
Συζήτησε τη γνώμη σου με τον δάσκαλό σου και τους συμμαθητές σου.

Λίγα λόγια για την οικογένεια των **κρουστών** μουσικών οργάνων

Κρουστά ονομάζονται τα μουσικά όργανα που ο ήχος του παράγεται με την κρούση. Για να ακούσεις τον ήχο των κρουστών μουσικών οργάνων της μπάντας πρέπει να τα χτυπήσεις με τα χέρια σου, με μπαγκέτες ή ακόμα και μεταξύ τους. Όπως και τα πνευστά, χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με το υλικό από το οποίο έχουν κατασκευαστεί. Έτσι έχουμε την ομάδα των δερμάτινων, των ξύλινων και των μεταλλικών κρουστών.

Δες παρακάτω μερικά από τα κρουστά μουσικά όργανα που συμμετέχουν στην μπάντα.

Ταμπούρο

Γκραν κάσσα

Πιατίνια

Άκουσε τα κρουστά μουσικά όργανα να παίζουν για σένα μικρά μουσικά αποσπάσματα.
Μη σου κάνει εντύπωση αν κάποια τα έχεις ξανακούσει!
Όπως θα κατάλαβες, μερικά από αυτά υπάρχουν και στην τάξη σου.

Ανακεφαλαίωση

Μουσικοί, μουσικά όργανα, πνευστά, μαέστρος, κρουστά.
Λέξεις που η καθεμία μόνη της σημαίνει κάτι το διαφορετικό και όλες μαζί περιγράφουν μία ορχήστρα· την μπάντα.

19. Μουσική και ποίηση

Οι στίχοι και η μουσική ενώθηκαν και είναι μαζί...

Ο **Οδυσσέας Ελύτης** είναι ένας από τους σημαντικότερους Έλληνες ποιητές.
Γεννήθηκε στις 2 Νοεμβρίου το 1911 και πέθανε στις 18 Μαρτίου το 1996.
Σήμερα θα γνωρίσεις ένα μικρό απόσπασμα από το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη «Το θαλασσινό τριφύλι».

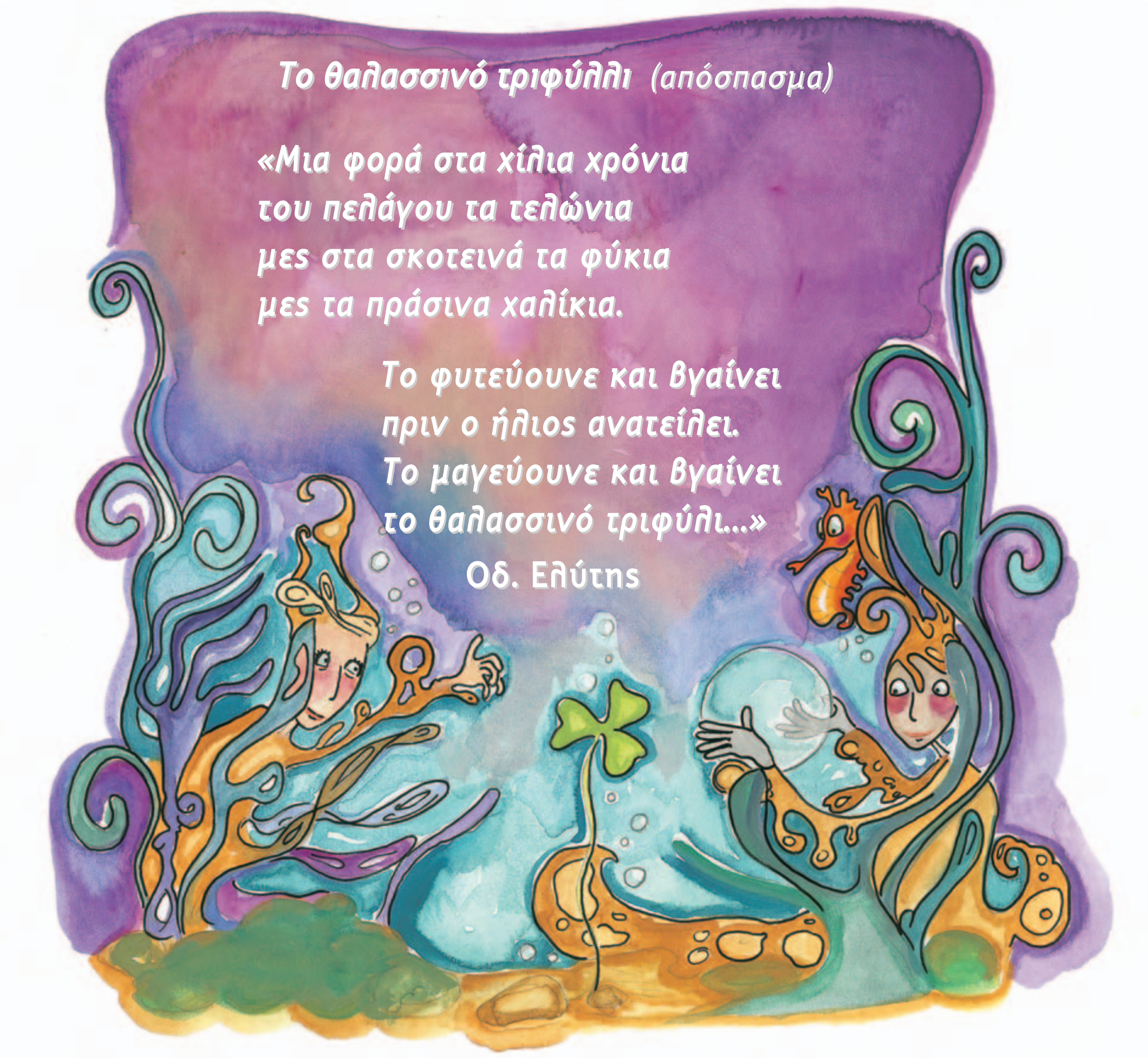

Διάβασε δυνατά, μαζί με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου το ποίημα **«Το θαλασσινό τριφύλλι»** χτυπώντας παλαμάκια.

Δοκίμασε κι εσύ να απαγγείλεις μια στροφή από το ποίημα με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά. Δες μερικές ιδέες.

Ο ρυθμός παίζει με το ποίημα

Προσπάθησε να απαγγείλεις την πρώτη στροφή του ποιήματος **«Το θαλασσινό τριφύλλι»** ακολουθώντας το παρακάτω ρυθμικό σχήμα και χτυπώντας παλαμάκια ή ένα κρουστό μουσικό όργανο.

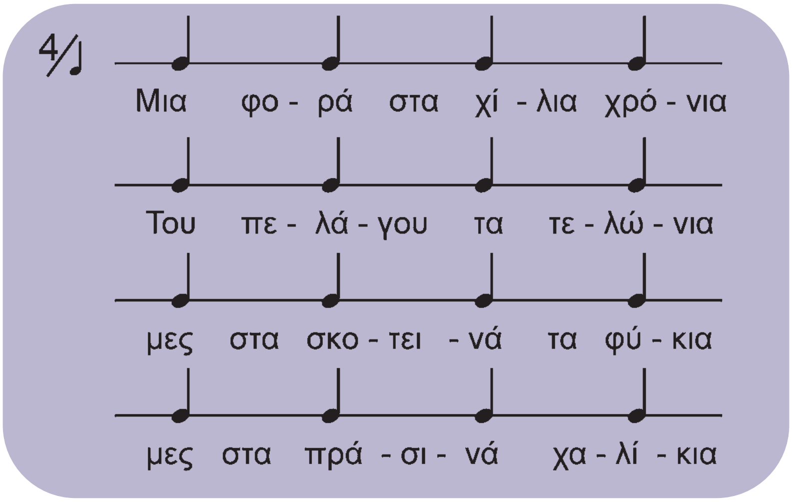

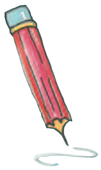

Η ποίηση ενώνεται με τη μουσική

Πολλές φορές η μουσική συνεργάζεται με την ποίηση και φτιάχνουν τα ομορφότερα τραγούδια. Πολλοί συνθέτες έχουν **μελοποιήσει** στίχους γνωστών ποιητών. Το ποίημα **«Γεια σου χαρά σου Βενετιά»** που έγραψε ο **Ν. Γκάτσος** έχει μελοποιηθεί από τον συνθέτη **Σταύρο Ξαρχάκο.**

«Γεια σου χαρά σου Βενετιά»

1. Γεια σου χαρά σου Βενετιά
πήρα τους δρόμους του νοτιά
κι απ' το κατάρτι το ψηλό
τον άνεμο παρακαλώ.

2. Φύσα αεράκι φύσα με
μη χαμηλώνεις ίσαμε
να δω γαλάζια εκκλησιά
Τσιρίγο και Μονεμβασιά.

3. Γεια σου χαρά σου Βενετιά
βγήκα σε θάλασσα πλατιά
και τραγουδώ στην κουπαστή
σ' όλο τον κόσμο ν' ακουστεί.

4. Φύσα αεράκι φύσα με
μη χαμηλώνεις ίσαμε
να δω στην Κρήτη μια κορφή
που 'χω μανούλα κι αδερφή.

Στίχοι: Ν. Γκάτσος

Άκουσε το τραγούδι **«Γεια σου χαρά σου Βενετιά»** (*Μουσική Στ. Ξαρχάκος - Στίχοι Ν. Γκάτσος*).

Προσπάθησε μαζί με τους συμμαθητές σου, παίζοντας παλαμάκια ή κρουστά μουσικά όργανα να βρείτε διάφορους ρυθμούς για να συνοδέψετε το ποίημα **«Γεια σου χαρά σου Βενετιά»**.

Ανακεφαλαίωση

Διαβάζοντας ένα ποίημα, σιγά σιγά ανακαλύπτεις ότι η μουσική, ο ρυθμός και η ποίηση μπορούν να γίνουν αχώριστοι φίλοι και να σε διασκεδάσουν με έναν ξεχωριστό τρόπο.

20. Μουσικές φόρμες

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις πως, όταν ο ρυθμός και η μελωδία αποφασίσουν να συνεργαστούν, μπορούν να φτιάξουν τα πιο όμορφα μουσικά έργα με τη δική τους μορφή, με τη δική τους μουσική φόρμα.

Η γη μας!

Πάνω σε αυτήν ζούμε και μαζί με εμάς και χιλιάδες άνθρωποι από άλλες χώρες και διαφορετικούς λαούς.
Άνθρωποι με διαφορετικά χαρακτηριστικά, με διαφορετική **μορφή**.
Δεν είναι όμως μόνο οι άνθρωποι που διαφέρουν μεταξύ τους.
Αν κοιτάξεις γύρω σου, πολλά άλλα πράγματα έχουν διαφορετική μορφή.
Παρατήρησε προσεχτικά τις παρακάτω εικόνες.
Σκέψου τις διαφορές και τις ομοιότητες που έχουν και συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Το ξέρεις ότι και στον κόσμο της μουσικής τα διάφορα μουσικά έργα έχουν τη δική τους μορφή;
Η μορφή των μουσικών έργων στον κόσμο της μουσικής ονομάζεται **φόρμα**. Πολλά μουσικά έργα έχουν την ίδια μουσική φόρμα, άλλα πάλι έχουν διαφορετική.

Για να γράψουμε ένα μουσικό έργο δε χρησιμοποιούμε γράμματα και λέξεις, αλλά τα σύμβολα που απεικονίζουν μουσικούς ήχους. Ήχους και σύμβολα που αν μπουν στη σειρά σχηματίζουν μία πρόταση που στον κόσμο της μουσικής ονομάζεται **μουσική φράση**.
Πολλές μουσικές φράσεις μαζί δημιουργούν ένα μουσικό έργο. Μέσα σε ένα μουσικό έργο πολλές φορές μια μουσική φράση μπορεί να επαναλαμβάνεται. Αυτή η μουσική φράση συνήθως αποτελεί **το θέμα** του μουσικού έργου.

Πολλοί συνθέτες όταν γράφουν ένα μουσικό έργο χρησιμοποιούν και αναπτύσσουν ένα μουσικό θέμα (όπως κάνεις εσύ όταν γράφεις έκθεση), άλλοι πάλι συνθέτες γράφουν και αναπτύσσουν μέσα σε ένα μουσικό έργο περισσότερα από ένα μουσικά θέματα.

Πώς όμως μπορείς να διακρίνεις τη φόρμα των μουσικών έργων;

Κοίταξε προσεχτικά τα γεωμετρικά σχήματα και φαντάσου ότι κάθε σχήμα αντιπροσωπεύει και ένα μουσικό θέμα.
Ο κύκλος αντιπροσωπεύει το Α μουσικό θέμα και το τετράγωνο το Β μουσικό θέμα.

Προσπάθησε τώρα να φτιάξεις μια ζωγραφιά βάζοντας τα παραπάνω γεωμετρικά σχήματα με την εξής σειρά: κύκλος-τετράγωνο-κύκλος. Γράψε κάτω από κάθε σχήμα μέσα στο κουτάκι το μουσικό θέμα που του αντιστοιχεί.

Το ξέρεις ότι η μορφή της ζωγραφιάς που έφτιαξες μπορεί να είναι και η μορφή (φόρμα) ενός μουσικού έργου ή ενός τραγουδιού;

Στον κόσμο της μουσικής αυτή η φόρμα ονομάζεται **τριμερής** και συμβολίζεται **Α Β Α**.

Θυμάσαι το τραγούδι «Φεγγαράκι μου λαμπρό»;
Άκουσε... ο Β. Α. Μότσαρτ έγραψε ένα μουσικό έργο βασισμένο στη μελωδία του.

Δες παρακάτω την παρτιτούρα του τραγουδιού «Φεγγαράκι μου λαμπρό», η μελωδία του έχει μουσική φόρμα Α Β Α.

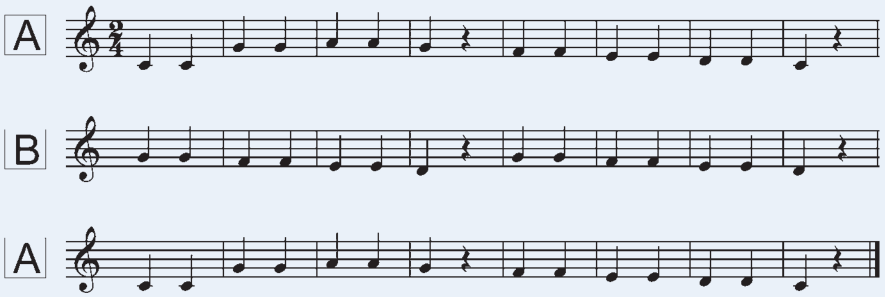

Προσπάθησε κι εσύ να τραγουδήσεις μαζί με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου το παραπάνω τραγούδι χρησιμοποιώντας αντί για τα λόγια του τραγουδιού τη συλλαβή «Τα» για τα τέταρτα.

Όταν τραγουδάς το Α θέμα μπορείς να χτυπάς ρυθμικά τα πόδια σου και στο Β θέμα μπορείς να χτυπάς παλαμάκια.

Και με τις άλλες μουσικές φόρμες τι γίνεται;

Φαντάσου ότι καθένα από τα παρακάτω γεωμετρικά σχήματα που βλέπεις είναι και ένα μουσικό θέμα (Α Β Γ Δ).

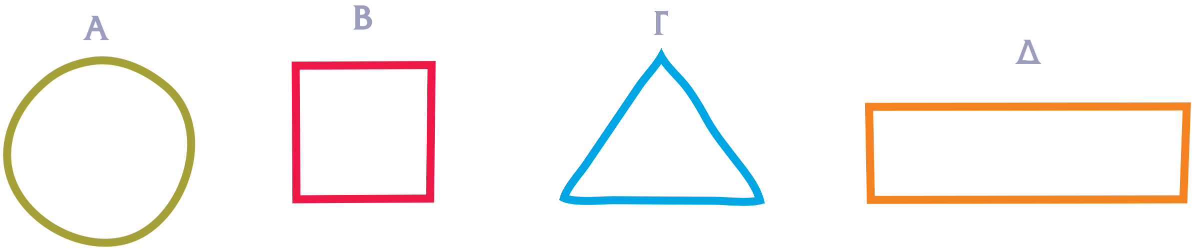

Αν οι παρακάτω συνδυασμοί σχημάτων περιέγραφαν τη μορφή (φόρμα) μουσικών έργων, τι μορφή θα είχαν; Γράψε τη μορφή του στο κουτάκι που βρίσκεται δίπλα στον κάθε συνδυασμό, ακολουθώντας το παράδειγμα:

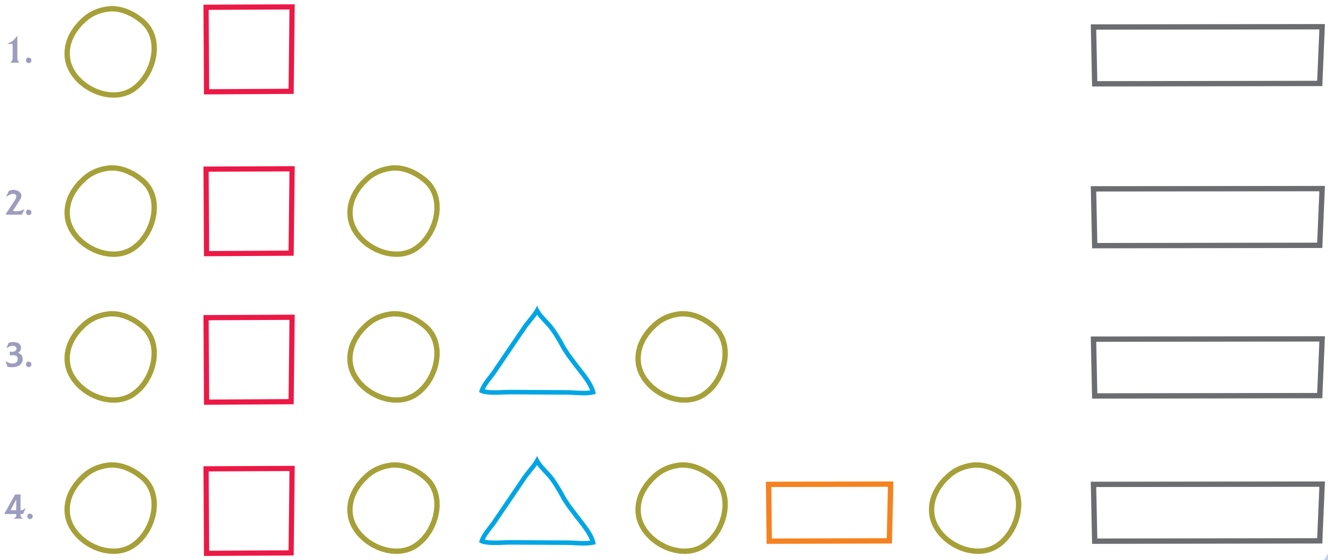

Κοίταξε προσεχτικά τους συνδυασμούς τρία και τέσσερα.
Τι παρατηρείς; Βλέπεις κάποιο σχήμα να επαναλαμβάνεται συχνά;
Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

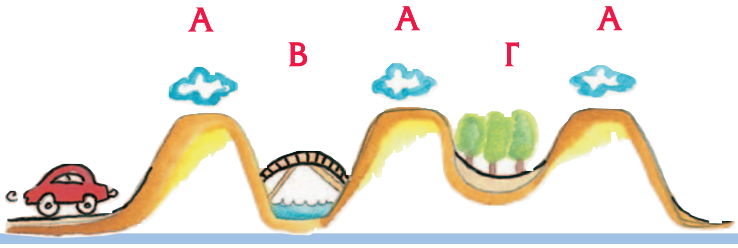

Τα μουσικά έργα που έχουν τη φόρμα Α Β Α Γ Α ή Α Β Α Γ Α Δ Α στον κόσμο της μουσικής ονομάζονται Ροντό (στα ελληνικά σημαίνει κύκλος). Ονομάστηκαν έτσι γιατί ένα από τα θέματά τους επαναλαμβάνεται συχνά, με αποτέλεσμα καθώς τα ακούμε να μας δίνουν την εντύπωση ότι η μουσική κάνει κύκλους και έρχεται ξανά και ξανά στα αυτιά μας.

Ο δάσκαλός σου θα βάλει ένα μουσικό απόσπασμα του Ζ. Κόνταϊ (Kodaly) που έχει φόρμα Ροντό και ονομάζεται «Βιεννέζικο μουσικό ρολόι».

Έχει τέσσερα μουσικά θέματα και το θέμα Α περιγράφει τους ήχους ενός ρολογιού.

Και τώρα άλλη μία μουσική φόρμα θα κάνει την εμφάνισή της

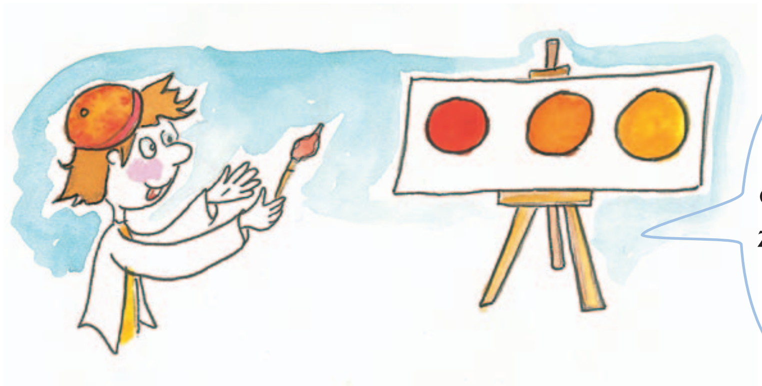

Μου ζήτησαν να ζωγραφίσω έναν χρωματιστό κύκλο, μα μου αρέσουν τόσο πολύ οι κύκλοι, που θα ζωγραφίσω τρεις· τον καθένα όμως όχι εντελώς όμοιο, αλλά λίγο διαφορετικό από τον άλλο.

Και στον κόσμο της μουσικής μπορεί να συμβεί κάτι αντίστοιχο.

Πολλές φορές συμβαίνει σε ένα μουσικό έργο να υπάρχει μόνο ένα θέμα (Α).
Αυτό το μουσικό όμως θέμα επαναλαμβάνεται κάθε φορά, όχι εντελώς όμοιο αλλά με μικρές παραλλαγές.
Στη μουσική όταν ένα έργο έχει τέτοια μορφή ονομάζεται **θέμα και παραλλαγές** και συμβολίζεται Α, Α1, Α2 κτλ. (ανάλογα με το πόσες παραλλαγές έχει γράψει ο συνθέτης).

Ο Β. Α. Μότσαρτ εμπνεύστηκε από τη μελωδία του τραγουδιού «Φεγγαράκι μου λαμπρό» και έγραψε ένα μουσικό έργο με φόρμα **θέμα και παραλλαγές**.
Το μουσικό θέμα Α που χρησιμοποιεί ο Β. Α. Μότσαρτ είναι ολόκληρη η μελωδία του τραγουδιού «Φεγγαράκι μου λαμπρό».

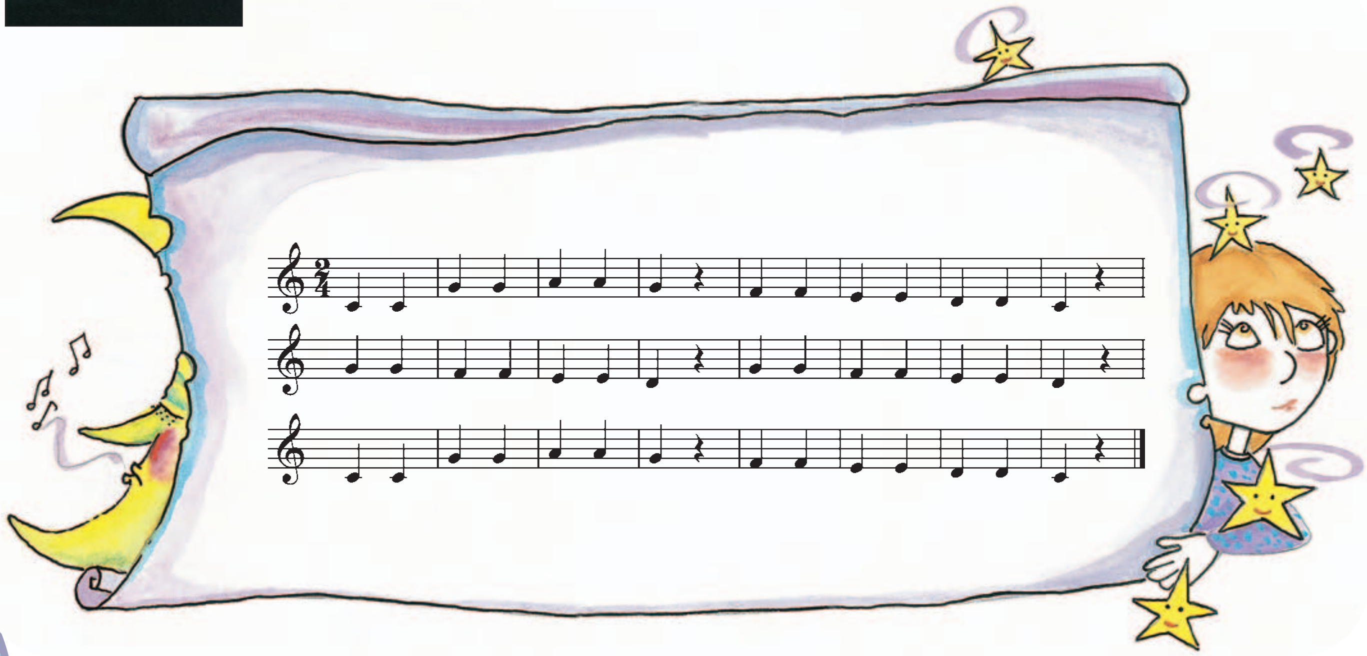

Άκουσε... ο δάσκαλός σου έχει βάλει ήδη ένα μουσικό απόσπασμα από το έργο του Β. Α. Μότσαρτ στο οποίο θα ακούσεις το θέμα και δύο παραλλαγές του.

Ανακεφαλαίωση

Στον κόσμο της μουσικής δύο πολύ γνωστές σου έννοιες, το όμοιο και το διαφορετικό, συνυπάρχουν αρμονικά δημιουργώντας τις μουσικές φόρμες.

21. Μουσικές ακροάσεις

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι ακούγοντας ένα μουσικό έργο ξεπηδούν μέσα από το μυαλό σου χιλιάδες εικόνες και συναισθήματα που σε ταξιδεύουν στη φύση και σε άλλες εποχές.

Σκέψου...
Μπορεί η μουσική να περιγράψει ήχους και εικόνες από τη φύση;
Μοιράσου τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου στην τάξη.

Οι ζωγράφοι για να εκφράσουν το θαυμασμό τους προς τη φύση, άρχισαν να ζωγραφίζουν ό,τι συνέβαινε σ' αυτήν.

Από τα πολύ παλιά χρόνια έως σήμερα οι άνθρωποι θαυμάζουν τη φύση.
Μια ήρεμη θάλασσα, ένας ξαφνικός άνεμος, μια έντονη καταιγίδα σού προκαλούν εντύπωση.

Όμως και οι μουσικοί πολύ γρήγορα κατάλαβαν πως αν χρησιμοποιούσαν τα μουσικά όργανα και τις ιδιότητες της μουσικής με τον κατάλληλο τρόπο, μπορούσαν να περιγράψουν τη φύση με το δικό τους ξεχωριστό τρόπο.
Δύο πολλοί σπουδαίοι συνθέτες, ο **Αντόνιο Βιβάλντι** και ο **Λούντβιχ Βαν Μπετόβεν**, εμπνεύστηκαν από τη φύση και έγραψαν μουσική αφιερωμένη σε αυτήν.
Σκοπός της είναι να περιγράψει τις αλλαγές και τα φυσικά φαινόμενα που συμβαίνουν στη φύση.

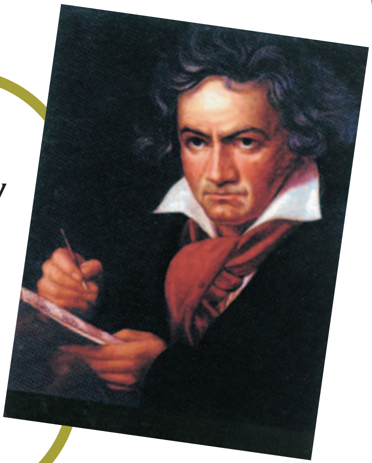

Ο Λούντβιχ Βαν Μπετόβεν γεννήθηκε τον 18ο αιώνα.
Σπούδασε μουσική από πολύ μικρός. Πλησιάζοντας στην ηλικία των 30 ετών άρχισε να χάνει την ακοή του.
Έγραψε πάρα πολλά μουσικά έργα, ανάμεσά τους και 9 συμφωνίες.
Η **«Έκτη συμφωνία»** είναι ένα έργο που δημιουργήθηκε από τον θαυμασμό και την αγάπη του συνθέτη για τη φύση.

Κάθισε λοιπόν όσο πιο αναπαυτικά μπορείς και απόλαυσε μέσα από τη μουσική

εικόνες και ήχους που θα σε κάνουν να ταξιδέψεις στη φύση.

Άκουσε... ένα μουσικό απόσπασμα από την «Έκτη συμφωνία» του Λ. Β. Μπετόβεν.
Βάλε σε έναν κύκλο όποια από τις παρακάτω εικόνες νομίζεις ότι περιγράφει.

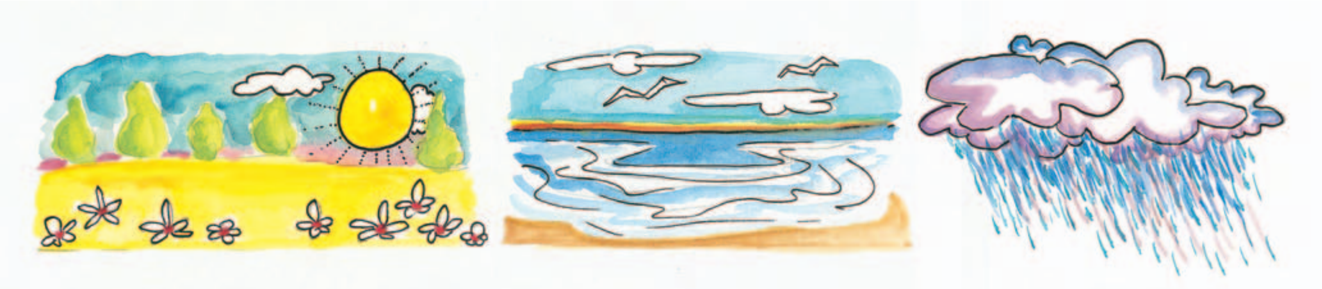

Τι συναισθήματα ένιωσες ακούγοντας το παραπάνω απόσπασμα;

Στον κόσμο της μουσικής τα έργα εκείνα που περιγράφουν στοιχεία και καταστάσεις από τη ζωή των ανθρώπων ή της φύσης ονομάζονται έργα **περιγραφικής ή προγραμματικής μουσικής**.

Είσαι έτοιμος για άλλη μια καταιγίδα;
Αυτή τη φορά όμως θα είναι καλοκαιρινή.

Ο Αντόνιο Βιβάλντι, ένας πολύ σπουδαίος συνθέτης που γεννήθηκε τον 17ο αιώνα, έγραψε κι αυτός μουσική εμπνευσμένος από τη φύση. Σπούδασε μουσική ενώ εκπαιδευόταν να γίνει παπάς. Ήταν μάλιστα γνωστός με το όνομα «Κόκκινος παπάς» εξαιτίας του χρώματος των μαλλιών του.
Ένα από τα πιο σημαντικά έργα που έγραψε, **«Οι Τέσσερις εποχές»**, γράφτηκε στις αρχές του 18ου αιώνα. Εκείνη την εποχή ήταν πολύ συνηθισμένο πράγμα η μουσική να περιγράφει στοιχεία ή φαινόμενα από τη φύση.

Άκουσε... ένα μουσικό απόσπασμα από το έργο «Οι Τέσσερις εποχές», που περιγράφει μια καλοκαιρινή καταιγίδα.

Συζήτησε με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου ομοιότητες και διαφορές που εντόπισες στα δύο προηγούμενα έργα που άκουσες.

Δοκίμασε να αντιστοιχίσεις με ένα βέλος τα μουσικά όργανα με τα μουσικά αποσπάσματα μέσα στα οποία ακούγονται.

Καταιγίδα | *καλοκαιρινή καταιγίδα*

Ανακεφαλαίωση

Η εντύπωση και ο θαυμασμός που προκαλούν τα φυσικά φαινόμενα στους ανθρώπους δεν άφησαν αδιάφορους εκείνους που ασχολούνται με τις τέχνες. Έτσι, και οι μουσικοί αξιοποίησαν τις δυνατότητες της μουσικής και των μουσικών οργάνων για να περιγράψουν και να μιμηθούν εικόνες και ήχους από τη φύση. Κι εσύ ακούγοντας προσεκτικά τη μουσική τους ταξιδεύεις στον μαγικό κόσμο της μουσικής!

22. Γνωρίζοντας τα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ανακαλύψεις ότι πολλά από τα όργανα που ήδη γνωρίζεις χρησιμοποιούνται στην ελληνική δημοτική μουσική.

Η Ελλάδα! Η χώρα στην οποία ζούμε.
Μια χώρα με σπουδαία ιστορία και πολιτισμό που ξεκινάει από πολύ παλιά και φτάνει μέχρι σήμερα. Η μουσική υπήρχε και υπάρχει στη ζωή των Ελλήνων.
Διάφορες παραστάσεις που έχουν σωθεί από τον **Κυκλαδικό πολιτισμό** και αργότερα από το **Μινωικό πολιτισμό** απεικονίζουν μουσικά όργανα. Στην **αρχαία Ελλάδα** η μουσική και η ποίηση κατέχουν σημαντική θέση στην καθημερινή ζωή των Ελλήνων. **Μερικά μουσικά όργανα κατασκευάστηκαν μάλιστα από τους αρχαίους Έλληνες.**

Με τι μουσικά όργανα έπαιζαν μουσική στην Ελλάδα στα αρχαία χρόνια;
Παρακάτω θα δεις μερικά από τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούσαν για να παίξουν μουσική οι αρχαίοι Έλληνες.

Από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα η μουσική των Ελλήνων εξελίχθηκε, δεν έπαψε όμως ποτέ να εκφράζει τα συναισθήματα του λαού, να περιγράφει την έντονη ζωή του και τις καθημερινές του συνήθειες.

Σήμερα, τη μουσική που εκφράζει τα συναισθήματα του λαού, περιγράφει τη ζωή του και είναι συνδεδεμένη με τα ήθη και τα έθιμά του την ονομάζουμε **δημοτική μουσική**.

Στην ελληνική παραδοσιακή μουσική κυριαρχούν τα τραγούδια. Για τα περισσότερα δημοτικά τραγούδια δεν έχουμε πληροφορίες για τους δημιουργούς τους. Συνήθως δημιουργός τους ήταν κάποιος άνθρωπος με ταλέντο στη μουσική που μετέδιδε το τραγούδι του από στόμα σε στόμα.

Ποια μουσικά όργανα χρησιμοποιούμε σήμερα για να παίξουμε ελληνική δημοτική μουσική;

Τα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα χωρίζονται και αυτά σε τρεις οικογένειες:
την οικογένεια των εγχόρδων,
την οικογένεια των πνευστών
και την οικογένεια των κρουστών.

Τα έγχορδα

Όπως ήδη γνωρίζεις, στα έγχορδα μουσικά όργανα ο ήχος προκαλείται όταν «τσιμπήσεις» τη χορδή με τα δάχτυλα ή όταν χρησιμοποιήσεις σε μερικά από αυτά το δοξάρι. **Δες μερικά από τα έγχορδα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνται στην ελληνική δημοτική μουσική.**

Υπάρχουν κάποια μουσικά όργανα που τα έχεις ξανασυναντήσει;
Μπορείς να μαντέψεις πώς παράγεται ο ήχος στο σαντούρι;

Άκουσε μερικά έγχορδα ελληνικά λαϊκά μουσικά όργανα.

Τα πνευστά

Θυμάσαι ποια μουσικά όργανα ονομάζονται πνευστά;
Στα πνευστά ανήκουν τα όργανα που για να προκληθεί ήχος πρέπει να φυσήξεις μέσα στο επιστόμιο που έχουν.
Παρακάτω θα δεις μερικά από τα λαϊκά πνευστά μουσικά όργανα.

ζουρνάς

γκάιντα

κλαρίνο

φλογέρα

λαλίτσα

Άκουσε... τα πνευστά λαϊκά μουσικά όργανα.

Τα κρουστά

Κρουστά ονομάζονται τα μουσικά όργανα που για να ακούσεις τον ήχο τους πρέπει να τα χτυπήσεις.

Δες μερικά από τα κρουστά λαϊκά μουσικά όργανα και άκουσε τον ήχο τους.

νταούλι

ντέφι

τουμπελέκι

ζήλια

κουτάλια

Τι σκέφτεσαι; Μήπως γνωρίζεις κάποια από αυτά;

Πώς όμως εμφανίζονται όλα αυτά τα μουσικά όργανα στην ελληνική δημοτική μουσική;

Οι περισσότερες περιοχές της Ελλάδας έχουν τη δική τους **δημοτική** μουσική.
Ακόμα και τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνται, από περιοχή σε περιοχή δεν είναι πάντα ίδια.
Άλλους συνδυασμούς μουσικών οργάνων χρησιμοποιούν στη νησιωτική Ελλάδα, άλλους στην υπόλοιπη Ελλάδα.
Έτσι, για παράδειγμα, αν ταξιδέψεις στα Επτάνησα είναι πολύ πιθανό να ακούσεις έναν συνδυασμό μουσικών οργάνων που αποτελείται μόνο από έγχορδα μουσικά όργανα, κυρίως μαντολίνα και κιθάρες. Αυτός ο συνδυασμός ονομάζεται **Μαντολινάτα.**
Αν πάλι αποφασίσεις να ταξιδέψεις σε άλλα νησιά και περιοχές στη στεριανή Ελλάδα, δες παρακάτω μερικά από τα μουσικά σχήματα με λαϊκά μουσικά όργανα που μπορεί να συναντήσεις:

Στα νησιά του Αιγαίου τη νησιώτικη ζυγιά

στην Κρήτη

Στην ηπειρωτική Ελλάδα τη στεριανή ζυγιά

στην Ήπειρο

Ανακεφαλαίωση

Μαντολινάτα, νησιωτική ζυγιά, στεριανή ζυγιά, ζουρνάς και άλλες πολλές λέξεις που ίσως να μην είχες ακούσει ξανά.
Τελειώνοντας όμως αυτό το κεφάλαιο, γνωρίζεις τη σημασία τους και μπορείς κι εσύ να τις χρησιμοποιείς για να περιγράψεις τα ελληνικά λαϊκά μουσικά σχήματα και όργανα.

23. Μουσική! Παντού μουσική

Πώς φαντάζεσαι:

- ένα έργο χωρίς μουσική;
- κινούμενα σχέδια χωρίς μουσική;
- μια παράσταση μπαλέτου χωρίς μουσική;

Η μουσική αγκαλιάζει όλες τις τέχνες, συνεργάζεται μαζί τους κι εσύ διασκεδάζεις ακόμα περισσότερο.

Το ξέρεις ότι η λέξη **μουσική** προέρχεται από την αρχαία Ελληνική γλώσσα; Παράγεται από τη λέξη **μούσα**. Όπως γνωρίζεις οι εννέα μούσες ήταν στην αρχαιότητα οι προστάτιδες των τεχνών.

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα η μουσική δε σταμάτησε να αγκαλιάζει τις άλλες τέχνες.

Σκέψου· τι παρουσιάζει καθεμία από τις παρακάτω φωτογραφίες; Γράψε την απάντησή σου και συζήτησέ τη με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

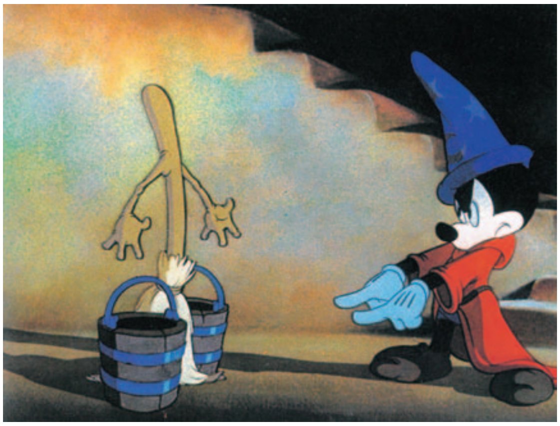

- Βρίσκεις ότι είναι απαραίτητη η μουσική στις δραστηριότητες που απεικονίζουν οι παραπάνω φωτογραφίες;
- Ποιος είναι ο ρόλος της μουσικής σε καθεμία από αυτές;

Άκουσε... μερικά μουσικά αποσπάσματα. Ποιο μουσικό απόσπασμα πιστεύεις ότι ταιριάζει σε κάθε φωτογραφία; Γράψε το νούμερο που της αντιστοιχεί.

Μουσικά αποσπάσματα	Φωτογραφίες
• 1ο μουσικό απόσπασμα	
• 2ο μουσικό απόσπασμα	
• 3ο μουσικό απόσπασμα	
• 4ο μουσικό απόσπασμα	

Μαζί με τους συμμαθητές σου ακολουθήστε τις οδηγίες που θα δώσει ο δάσκαλός σας και χωριστείτε σε ομάδες.

Κάθε ομάδα:

Διαλέξτε μία από τις παρακάτω εικόνες.

Προσθέστε λίγη από τη φαντασία σας. Χρησιμοποιήστε κρουστά μουσικά όργανα, τη φωνή σας και ό,τι άλλο θέλετε και προσπαθήστε να βρείτε και να φτιάξετε τη μουσική που ταιριάζει στην εικόνα που διαλέξατε.

Τέλος παρουσιάστε τη σύνθεσή σας στον δάσκαλο και στους συμμαθητές σας.

Άκουσε...· ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις μερικά μουσικά αποσπάσματα από κινηματογραφικές ταινίες.

Σκέψου έναν δικό σου τίτλο που θα ταίριαζε σε κάθε ταινία.

Μουσική	Τίτλος
1ο μουσικό απόσπασμα	....
2ο μουσικό απόσπασμα	....
3ο μουσικό απόσπασμα	....

Ανακεφαλαίωση

Ταξιδεύοντας όλο και πιο πολύ στον κόσμο της μουσικής, ανακαλύπτεις ότι διάφορες δραστηριότητες που μας συνοδεύουν και μας ψυχαγωγούν στην καθημερινή μας ζωή έχουν πολύτιμο βοηθό τη μουσική.

24. Ταξιδεύοντας με τη μουσική σε όλη τη γη

Σε αυτό το κεφάλαιο θα ταξιδέψεις μέσα σε ένα μουσικό αερόστατο και θα γνωρίσεις τη μουσική διαφορετικών χωρών και λαών. Θα ανακαλύψεις ότι η μουσική δεν είναι παντού η ίδια και ότι ο κάθε λαός τη χρησιμοποιεί για πολλούς και διαφορετικούς σκοπούς.

Μπες λοιπόν στο μουσικό αερόστατο και ετοιμάσου να ταξιδέψεις σε μέρη μακρινά για να γνωρίσεις μουσικές και τραγούδια άλλων λαών!

1ος σταθμός:
Αυστραλία

Φτάνοντας στην Αυστραλία, αν προσπαθήσεις να μάθεις για τη μουσική της παράδοση, σίγουρα θα ακούσεις για τους Αβορίγινες.

Στους ιθαγενείς -ή αλλιώς Αβορίγινες- της Αυστραλίας η μουσική κατέχει σημαντική θέση στην καθημερινή τους ζωή. Στα τραγούδια τους τα λόγια συνήθως έχουν μαγικό χαρακτήρα και πιστεύουν ότι με αυτά διώχνουν τα κακά πνεύματα, ενώ με τον χορό τους πολλές φορές αναπαριστούν την κίνηση των πουλιών και άλλων ζώων. Ένα παράξενο μουσικό όργανο που χρησιμοποιούν οι Αβορίγινες είναι το ντιτζεριντού.

Το ντιτζεριντού είναι ένα πνευστό μουσικό όργανο που φτιάχνεται από σκαμμένο κλαδί δέντρου. Παλαιότερα μάλιστα οι Αβορίγινες έθαβαν το κλαδί του δέντρου στη γη και ένα είδος μυρμηγκιών (τερμίτες) έτρωγε την ψίχα του κλαδιού.

Άκουσε... μουσική που παίζουν οι ιθαγενείς στην Αυστραλία.

Το μουσικό σου ταξίδι συνεχίζεται

2ος σταθμός: **Αφρική**

Φτάνοντας στην Αφρική, αν ρωτήσεις για τη μουσική της παράδοση θα διαπιστώσεις πως η μουσική συνοδεύει την καθημερινή ζωή των Αφρικανών.

Υπάρχουν τραγούδια και μουσικές για τις χειρονακτικές εργασίες, τραγούδια για τους γάμους και τις κηδείες. Πολλοί λαοί στην Αφρική πιστεύουν ότι με τη μουσική και τα τραγούδια τους μπορούν να θεραπεύσουν διάφορες ασθένειες.

Δες μερικά από τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν στην Αφρική

Στα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν οι Αφρικανοί κύρια θέση έχουν τα κρουστά μουσικά όργανα. Αυτό συμβαίνει γιατί ο ρυθμός είναι βασικό στοιχείο στην αφρικανική μουσική και πολλές φορές είναι πιο σημαντικός και από τη μελωδία.

Άκουσε...: ο δάσκαλός σου έχει βάλει ένα τραγούδι από την Κεντρική Αφρική.
Ονομάζεται «Κούρου κούρου» και τραγουδιέται από τους Πυγμαίους Άκα.
Προσπάθησε να το τραγουδήσεις κι εσύ μαζί με τους συμμαθητές σου, συνοδεύοντας τον ρυθμό του με... **παλαμάκια**.

3ος σταθμός: **Ινδιάνοι από την Αμερική**

Η μουσική, τα τραγούδια και ο χορός είναι αναπόσπαστα στοιχεία της ζωής των Ινδιάνων. Οι Ινδιάνοι χρησιμοποιούν τα τραγούδια και τους χορούς τους για να διασκεδάσουν. Πολλές φορές όμως τα χρησιμοποιούν και για συγκεκριμένο σκοπό όπως, για παράδειγμα, τραγούδια που εύχονται σε περιόδους ξηρασίας να βρέξει, τραγούδια για υγεία, για νίκη στον πόλεμο κ.ά.

«Ο χορός και το τραγούδι της αρκούδας»

Η αρκούδα για τους Ινδιάνους συμβολίζει τη δύναμη και με αυτόν τον χορό τους δείχνουν το σεβασμό τους στην αρκούδα και το δικαίωμά της να μοιράζεται το ίδιο περιβάλλον με αυτούς. Υπάρχουν πολλές ιστορίες για αυτόν τον χορό.

Μια από αυτές προέρχεται από έναν ινδιάνικο μύθο σύμφωνα με τον οποίο δύο αδέρφια πήγαν στο βουνό να κυνηγήσουν. Το βράδυ εμφανίστηκε πίσω από ένα δέντρο μια αρκούδα που χόρευε και τραγουδούσε. Ο ένας από τους δύο αδερφούς πήγε να την συναντήσει. Η αρκούδα τότε του έμαθε τον χορό και το τραγούδι και του είπε να το διδάξει και στους υπόλοιπους ανθρώπους.

Δες παρακάτω μερικά από τα μουσικά όργανα των Ινδιάνων.

Τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούν οι Ινδιάνοι για να συνοδεύσουν τα τραγούδια και τους χορούς τους είναι συνήθως κρουστά. Υπάρχουν τύμπανα σε διάφορα μεγέθη και από διάφορα υλικά (ξύλο, σίδερο).

Ο δάσκαλός σου θα βάλει τη μουσική για τον χορό της αρκούδας.
Ακολούθησε τις οδηγίες του και γίνε κι εσύ ένας μικρός Ινδιάνος.

Ανακεφαλαίωση

Ταξιδεύοντας σε διαφορετικά μέρη σε όλη τη γη συναντάς διαφορετικούς ανθρώπους και λαούς. Ακούγοντας τη μουσική τους καταλαβαίνεις πως κι αυτή είναι διαφορετική και ότι δεν παύει ποτέ να κατέχει σημαντική θέση στη ζωή τους.

25. Το δέντρο του Μάη

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γνωρίσεις ένα από τα πολλά παραδοσιακά έθιμα της Ελλάδας.

Σκέψου· αν βρισκόσουν μέσα σ΄ αυτήν την εικόνα, ποια γιορτή θα γιόρταζες;

Συζήτησε τις σκέψεις σου με τον δάσκαλο και τους συμμαθητές σου.

Η Πρωτομαγιά είναι η γιορτή της άνοιξης

Όμως τι γιορτάζουμε την Πρωτομαγιά;

Τα πολύ παλιά χρόνια οι άνθρωποι και ιδιαίτερα οι γεωργοί πίστευαν ότι η Πρωτομαγιά ήταν η μέρα που ο καλός καιρός νικούσε τελικά το χειμώνα. Έφτιαχναν στεφάνια από ανθισμένα λουλούδια, χόρευαν και τραγουδούσαν για τον Μάη. Δες όμως παρακάτω ένα έθιμο για την Πρωτομαγιά που ξεκίνησε από την αρχαία Ελλάδα και πραγματοποιείται μέχρι σήμερα. Ονομάζεται

«Το δέντρο του Μάη».

Την 1η Μαΐου οι άντρες του χωριού σηκώνονται πολύ πρωί, πάνε στο δάσος και κόβουν τον κορμό ενός δέντρου. Κόβουν τα κλαδιά του, το στερεώνουν στη μέση της πλατείας και το στολίζουν με λουλούδια και πολύχρωμες κορδέλες.

Ύστερα όλοι οι κάτοικοι του χωριού ντύνονται στα άσπρα, στολίζουν τα ρούχα τους με λουλούδια και φοράνε στο κεφάλι στεφάνια. Όταν ετοιμαστούν όλοι, αρχίζουν να χορεύουν και να τραγουδούν γύρω από το στολισμένο δέντρο για να τιμήσουν το πνεύμα της άνοιξης. Μάλιστα βάζουν σε μια γωνιά καλάθια γεμάτα με σπόρους, λουλούδια και καρπούς για να τα χαρίσουν στο πνεύμα της άνοιξης.

Όμως... δεν είναι χαρούμενοι όλοι εκείνη την ημέρα. Τα κακά πνεύματα παραμονεύουν με σκοπό να αρπάξουν τα καλάθια.

Όμως τα κακά πνεύματα έχουν μια αδυναμία. Δεν αντέχουν τον θόρυβο και τη φασαρία. Όταν λοιπόν οι άνθρωποι τα αντιληφθούν, παίρνουν κουδούνια και διάφορα μαγειρικά σκεύη. Τα χτυπούν τόσο δυνατά και ρυθμικά, που τα κακά πνεύματα τρομάζουν και φεύγουν. Μετά το τραγούδι και ο χορός συνεχίζονται!

Άκουσε... ο δάσκαλός σου θα βάλει να ακούσεις ένα από τα τραγούδια της Πρωτομαγιάς που ονομάζεται **«Λεν ήρθη Μάης κι Άνοιξη»**. Καθώς το ακούς προσπάθησε να το τραγουδήσεις διαβάζοντας τα λόγια από την **παρτιτούρα** που θα σου δώσει ο δάσκαλός σου.

Θυμάσαι με ποιον τρόπο έδιωχναν τα κακά πνεύματα οι άνθρωποι στο παραδοσιακό έθιμο «Το δέντρο του Μάη»;

Ακολούθησε μαζί με τους συμμαθητές σου τις οδηγίες του δασκάλου σας και χωριστείτε σε μικρές ομάδες. Φτιάξτε η κάθε ομάδα ένα ρυθμικό σχήμα που να μπορεί να διώξει τα κακά πνεύματα.
Μην ξεχάσετε να σημειώσετε την **ένταση** που θα έχει, την **ταχύτητα** και το **μουσικό όργανο** ή **ήχο από αντικείμενο** που πιστεύετε ότι ταιριάζει. Όταν το καταφέρετε, παρουσιάστε η κάθε ομάδα ξεχωριστά το ρυθμικό σχήμα που φτιάξατε.

Μουσικά όργανα: ______________________________

Ταχύτητα: ______________________________

____

Φτιάξτε μια μικρή μουσική παράσταση με θέμα το έθιμο **«Το δέντρο του Μάη»**.
Ακολούθησε εσύ και οι συμμαθητές σου τις οδηγίες και τις συμβουλές που θα δώσει ο δάσκαλός σου και η αναπαράσταση του εθίμου θα είναι έτοιμη!

Πολύχρωμα στεφάνια, τραγούδια και χοροί συνοδεύουν την ημέρα της Πρωτομαγιάς. Από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα στην Ελλάδα και σε πολλές άλλες χώρες η ημέρα της Πρωτομαγιάς είναι γιορτή.
Τα έθιμα της Πρωτομαγιάς είναι πάρα πολλά. Εσύ γνώρισες και διασκέδασες με ένα από αυτά, **«Το δέντρο του Μάη»**.